

Първо заседание

Понеделник, 26 ноември 1984 г.

(Открито в 15 ч.)

Председател Станко Тодоров: Другарки и другари народни представители! В залата има необходимия брой народни представители и Народното събрание може да започне своята работа.

Откривам петнадесетата сесия на Осмо Народно събрание.

Другарки и другари народни представители! На 9 октомври 1984 г. почина народният представител от 338-ми Калояновецки избирателен район, Старозагорски окръг, Велко Димитров Янков, активен борец против фашизма и капитализма, герой на социалистическия труд, член на Комисията по проверка на изборите.

Преди да започнем деловата работа, предлагам с едноминутно мълчание да почетем неговата памет.

(Всички в залата стават прави да почитат паметта на починалия народен представител)

Предлагам на сесията да бъдат разгледани следните въпроси:

1. Законопроект за утвърждаване на нормативните укази, издадени от Държавния съвет на Народна република България за времето от 31 май до 2 ноември 1984 г.

2. Законопроект за единния план за социално-икономическото развитие на Народна република България през 1985 г.

3. Законопроект за държавния бюджет на Народна република България за 1985 г.

4. Доклад на Комисията за парламентарна анкета по жилищното строителство.

5. Информация за международната дейност на Народно събрание през 1984 г.

6. Приемане план за работата на Народното събрание през 1985 г.

Има ли други предложения по проекта за дневен ред? — Няма.

Моля народните представители, които са съгласни с предложения дневен ред, да гласуват.

Приема се единодушно.

Преминаваме към разглеждане на точка първа от дневния ред:

Законопроект за утвърждаване на нормативните укази, издадени от Държавния съвет на Народна република България за времето от 31 май до 2 ноември 1984 г.

Съображенията, които са наложили издаването на предложените за утвърждаване укази, са изложени в мотивите към законопроекта, затова ръководството на Държавния съвет ни уведоми, че няма да прави доклад по законопроекта.

(Мотивите и текстът на законопроекта — приложение № 1, 1)

Има думата докладчикът на Законодателната комисия народният представител Данаил Главинов да докладва становището на комисията.

Данаил Главинов: Уважаеми другарки и другари народни представители! На вашето внимание е предоставен законопроект за утвърждаване на нормативните укази, издадени от Държавния съвет на Народна република България в съгласие с разпоредбите на Конституцията за времето от 31 май до 2 ноември 1984 година.

Издаването на указите отговаря на конкретните изисквания на социалистическото строителство и е продиктувано от възникналите неотложни потребности на органите на държавното управление и на социалната практика.

С указа за начално военно обучение на младежите и за подготовка на наборници-специалисти се цели подобряването на цялостната дейност на всички компетентни държавни органи и обществени организации за началното военно обучение на младежта, за нейното възпитание в дух на социалистически патриотизъм и интернационализъм, за нейната подготовка за защита на социалистическата ни родина и за изпълнение на воинския и гражданския дълг.

С указ № 2004 се предвиждат изменения и допълнения на Указа за насърчаване на раждаемостта, на Указа за увеличаване на пенсите по отменения Закон за пенсиониране на земеделските стопани-кооператори, на Указа за духовното стимулиране, на Указа за опрощаване на несъбираеми дългове към държавата и на Указа за общественото подпомагане. С тези изменения и допълнения в пълно съответствие със

социалната политика на Българската комунистическа партия и в съгласие с конкретни решения на Централния комитет на партията и на Министерския съвет за изпълнение на Декемврийската програма за повишаване на жизненото равнище на народа намират своя по-пълнен регламент редица важни социални придобивки — увеличаване на семейните добавки за деца, увеличаване размера на минималните пенсии на пенсиониранияте като земеделски стопани-кооператори, разширяване случаите на общественото подпомагане и др.

Както се посочва в мотивите към законопроекта, от особено значение е указът, с който се признава за изслужена редовна военна служба на младежите, приети за студенти по специалностите Електроника и автоматика и Биотехнология през периода 1984—1990 г., както и на младежите, завършили през този период Средното професионално-техническо училище по корабостроене в Бургас и Техникума по корабостроене и корабоплаване във Варна (специалности Корабоплаване и Корабни машини и механизми) при условие, че поемат с договор задължение да работят по разпределение след завършване на образованието си най-малко 10 години по специалността и да преминат четиримесечно военно обучение. Издаването на този указ е мотивирано от необходимостта за ускореното задоволяване на страната ни със специалисти в тези отрасли на науката и промишлеността с изключително важно значение за съвременното изграждане на нашата икономика.

С Указа за изменение на Закона за наемните отношения и на Указа за осигуряване на жилища на младите семейства се предвижда да се предоставят 25 на сто от новостроящите се жилища (при 10 на сто досега) с инвеститори народните съвети и ведомствата на младите новобрачни семейства.

Със специален указ се уреждат правата и положението на преподавателите от полувисшите институти за подготовка на учители и за усъвършенстване на учители и някои други полувисши учебни заведения, които бяха преобразувани във висши учебни заведения или във факултети към тях.

Предвиденото с указ изменение на Закона за местните данъци и такси се отнася до освобождаването от данък наследство на застраховката за живот в размер до 2000 лв. за всеки наследствен дял на съпрузите и наследниците по права линия от първа степен.

Съществено значение имат и другите укази, посочени в законопроекта.

Другарки и другари народни представители! Законодателната комисия, след като обсъди и прие обосноваността, правната и обществената потребност на издадените от Дър-

жавния съвет укажи, предлага Народното събрание да утвърди законопроекта без изменение.

Председател Станко Тодоров: Желает ли някой народен представител да се изкаже по законопроекта?

Тодор Живков: Аз моля другаря Попов — първия секретар на Окръжния комитет на БКП във Варна, да каже какви бележки имат по указите.

Димитър Попов: Нашето предложение, другарю Живков, беше не да се включи Техникумът по корабостроене и корабоплаване, който има само 20 души корабостроители, а Средното професионално училище по корабостроене във Варна, което готви кадри за Корабостроителния завод.

Тодор Живков: Моля да се вземе предвид това предложение и да се направи корекция в указа специално за корабостроенето, така както го предлага др. Попов.

Председател Станко Тодоров: Има ли други желаещи да вземат отношение по законопроекта? — Няма.

Тъй като постъпи предложение за внасяне на корекция към един от указите, предлагам да се възложи на Законодателната комисия да внесе тази корекция и да докладва на следващото заседание.

Съгласни ли са народните представители да върнем законопроекта в Законодателната комисия, за да се внесе тази поправка?

Моля, които от другарите народни представители са съгласни, да гласуват. Приема се.

Другари народни представители, материята, която третира следващите две точки от дневния ред:

Законопроект за единния план за социално-икономическо развитие на Народна република България през 1985 г. и законопроект за държавния бюджет на Народна република България за 1985 г.

е тясно свързана, затова и в съответствие със създадената вече парламентарна традиция предлагам, след като изслушаме докладите по двата законопроекта, разискванията да станат едновременно, а гласуването им поотделно. По този начин народните представители, които ще вземат думата, ще могат да изкажат своите становища и по плана, и по бюджета.

Има ли друго становище по този въпрос? — Няма.

Моля народните представители, които са съгласни с предложението, което направих, да гласуват.

Приема се единодушно.

(Текстът на законопроектите — приложения № 2 и 3, 1)

Има думата заместник-председателят на Министерския съвет и председател на Държавния комитет за планиране Станиш Бонев за доклад по законопроекта за единния план.

Станиш Бонев: Уважаеми другарки и другари народни представители! Министерският съвет внася за обсъждане и утвърждаване от Народното събрание законопроект за единния план за социално-икономическото развитие на Народна република България през 1985 г.

Проектът на единния план се внася за обсъждане непосредствено след Ноемврийския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия. На пленума другарят Тодор Живков направи задълбочен марксистко-ленински анализ на актуалните и перспективните въпроси на нашето икономическо развитие до 1990 г., а по някои стратегически направления и до 2000 г., в светлината на съвременната международна обстановка. Неговият доклад, както се подчертава в решението на пленума, „е програмен документ с изключително значение за по-нататъшното осъществяване на глобалната стратегия на партията за изграждане на зряло социалистическо общество у нас“.

С идеите, разработени в доклада, се очертават качествено нови задачи и в областта на планирането и управлението на народното стопанство. Дадена е принципно нова постановка за превръщането на единния план в мощен лост за научно-техническа обосновка и реализация на целите и задачите на развитието на страната в икономиката и в социалната сфера.

Проектът на единния план е съставен въз основа на теоретичните разработки и практическите подходи, развити от другаря Тодор Живков след Дванадесетия партиен конгрес, и неговите многократни указания за нов подход в развитието на производителните сили на страната, за повишаване качеството на продукцията, за задълбочаване и разширяване на социалистическата икономическа интеграция в светлината на изводите от Московското икономическо съвещание на високо равнище.

Положиха се значителни усилия още сега при окончателното уточняване на проектоплана да се отразят основните моменти, които се съдържат в словото на другаря Тодор Живков — за някои проблеми и насоки в развитието на нашата промишленост, произнесено при закриването на 40-ия международен технически есенен панаир в Пловдив, и в до-

клада пред Ноемврийския пленум на Централния комитет на партията.

Ето защо държавният план за 1985 г. се характеризира с много нови акценти, които го отличават от плановете за предходните години и го приближават към новата постановка за планирането. Тази постановка ще се приложи и в процеса на съставянето и изпълнението на насрещните планове. Тя ще намери цялостна и последователна реализация при разработването на деветия петгодишен план и перспективата до 2000-та година.

Изключително ценни бяха личните указания и помощта на другаря Тодор Живков за правилно определяне целите на плана и подходите, с които следва да се реализира стратегията на партията за интензификация на народното стопанство. За тази помощ и подкрепа, за неговите големи приноси в теорията и практиката на изграждането на развито социалистическо общество в нашата страна правителството изказва искрена благодарност и признателност.

Както се посочи на Ноемврийския пленум на Централния комитет на партията, тревожно нараства напрежението в международната икономическа и политическа обстановка. Определени реакционни кръгове полагат усилия да злепоставят и изолират Народна република България в международните отношения. Продължава валутната криза в капиталистическите страни. Непрекъснато растат цените на основни енергийно-суровинни ресурси, на съвременни съоръжения и технологии.

При тази сложна обстановка съставянето на проекта на единния план за 1985 г. започна отрано, още от май — юни, за да се осигури достатъчно време за задълбочено обсъждане на всички равнища на управление.

В подготовката на проектоплана участваха активно предприятията, комбинатите, аграрно-промишлените комплекси, стопанските организации, министерствата, другите ведомства, окръжните народни съвети и профсъюзите. Проведе се обстойна дискусия за решаване на възникналите въпроси.

Между министерствата, другите ведомства, окръжните народни съвети и предприятията за първи път се подписаха протоколи за създаване на необходимите условия за гарантиране изпълнението на държавните задачи. Дискусията помогна планът да се обсъди от трудовите колективи и да се вземат предвид техните предложения. Всичко това осигури още по-добра материална, финансова и кадрова обвързка на плана.

Проектът на единния план беше последователно обсъден от Бюрото на Централния съвет на Българските професионални съюзи с участието на председателите на централните

комитети и на окръжните съвети на профсъюзите, от Министерския съвет и от Политбюро на Централния комитет на Българската комунистическа партия. Едновременно с това той беше обстойно разискван и в постоянните комисии на Народното събрание.

Главната задача при съставянето на проектоплана беше да се създадат необходимите условия за успешно изпълнение на социално-икономическата стратегия, определена от Дванадесетия конгрес на партията, да се гарантира изпълнението на осмия петгодишен план като цяло въпреки сложните международни икономически и политически условия.

Проектопланът е реален. Той отговаря на възможностите на страната, но не изчерпва всички резерви на икономиката. Това открива широко поле за още по-голямо разгръщане на инициативата и творчеството на трудовите колективи при съставянето и изпълнението на насрещните планове, за преизпълнение на държавните задачи през 1985 г.

Другарки и другари народни представители, преди да се спира на характерните черти на проектоплана, позволете да насоча вашето внимание към по-главните резултати от изпълнението на плана за 1984 г. и четирите години на осмия петгодишен план.

1984 година е паметна за всеки българин. Нашият народ по най-тържествен начин отбеляза четридесетата годишнина на социалистическата революция. През тази юбилейна година, както и от началото на петгодишния период, работническата класа, селскостопанските труженици, научно-техническата и художествено-творческата интелигенция, всички трудещи се под ръководството на Българската комунистическа партия, в братско сътрудничество с другите социалистически страни и преди всичко със Съветския съюз продължиха успешно да изпълняват предназначенията на Дванадесетия партнен конгрес.

Националният доход през 1984 г. се очаква да нарасне с 4,6 на сто в сравнение с 1983 г. и с над 5 млрд. лв. в сравнение с 1980 г. С това средногодишното увеличение на този най-важен показател на икономическия растеж ще бъде 4,2 на сто при предвиден темп по Закона за социално-икономическото развитие през осмата петилетка — 3,7 на сто. Показателно е, че зад всеки процент произведен национален доход сега стои значително по-голяма абсолютна сума, отколкото през предходните години. Целият прираст на националния доход през тази година е в резултат на увеличаването на обществената производителност на труда.

Общо за четирите години в народното стопанство са инвестирани капитални вложения за повече от 32 млрд. и 300 млн. лв. Основните производствени фондове в края на годината ще достигнат внушителната за нашата страна сума от

100 млрд. лв. срещу 73 млрд. лв. през 1980 г. Сега в сравнение с последната година на седмия петгодишен план всеки зает в материалното производство работи с близо 4 хил. лв. основни фондове в повече.

За научноизследователска и инженерно-внедрителска дейност за 1984 г. са отделени 681 млн. лв., като се очаква да се внедрят 4300 научно-технически постижения. Ще се произведе нова и усъвършенствуванa продукция за 8 млрд. лв.

Бързо нараства *външнотърговският стокообмен*, който ще се увеличи с над 51 на сто в сравнение с 1980 г. Значително е подобрена структурата на износа. Относителният дял на машините и съоръженията нараства от 46 на сто през годините на седмия петгодишен план на 51 на сто за изминалите години на този петгодишен период.

Историческа е заслугата на нашата партия, че тя независимо от икономическия и политическия натиск, на който е подложена страната от империалистическите кръгове, независимо от капризите на природата успя да продължи своя курс на непрекъснато повишаване жизненото равнище на народа. Реалните доходи на човек от населението за четирите години ще нараснат с 16,2 на сто. Средномесечната работна заплата достига 206 лева. Обществените фондове за потребление ще бъдат около 800 лв. годишно на човек от населението.

Нашият народ с радост посрещна съвместното постановление на Централния комитет на партията, Министерския съвет и ръководствата на масовите организации за по-нататъшно изпълнение на Декемврийската програма на партията за повишаване жизненото равнище на народа. През тази година се увеличиха минималната месечна работна заплата, началните заплати на специалистите с висше, полувисше и средно образование, щатните заплати и допълнителните възнаграждения на медицинския персонал и педагогическите кадри, някои минимални пенсии.

В изпълнение на указанията на другаря Тодор Живков на Русенското съвещание от 1980 г. и на Февруарското съвещание от 1983 г. продължи работата за разнообразяване и обогатяване на стоките и услугите за населението. Това особено ярко беше показано на тазгодишния пролетен Пловдивски панаир на стоки за народно потребление. През последните години е направен „пробив“ в разширяване на асортиментната структура и подобряване качеството на продукцията на леката промишленост. Сега вътрешният пазар е стабилен. На него може да се намерят български стоки, които по качество и модни тенденции не отстъпват на най-добрите образци в света. За това допринесоха изградените след Русенското съвещание 132 малки и средни предприятия за производство на стоки за народно потребление.

През изминалите четири години у нас значително се увеличи потреблението на човек от населението на основни хранителни продукти, както и задоволеността с предмети за дълготрайна употреба. Битовите услуги на човек от населението нараснаха с 25 лв. годишно. Постигнат е 4,6 на сто средногодишен темп на стокооборота.

Жилищната площ на човек от населението вече надхвърля 16 квадратни метра. От началото на петгодишния период са построени 280 хиляди нови жилища.

Качествени изменения настъпиха и в областта на *образованието, културата и изкуството*. Повиши се тяхното влияние върху цялостното развитие на обществото, за формирането на съвременна социалистическа личност и за по-нататъшното утвърждаване на социалистическия начин на живот.

Изграждат се новите средни политехнически училища и учебно-професионалните комплекси. Внедрява се тристепенна структура на обучение във висшето образование. Младото поколение с възторг посрещна решението на Политбюро на Централния комитет на Българската комунистическа партия и постановлението на Министерския съвет от т. г. за осигуряване на комплексни условия за обучението и професионалната подготовка на младежта за работа с електронно-изчислителна техника.

Повишава се ролята на културните институти и средствата за масова информация за идейно-политическото и естетическото възпитание на народа и преди всичко на младежта. Увеличават се произведенията на националното изкуство и литература, които утвърждават предимствата и притегателната сила на реалния социализъм. С нарастващо международно признание се ползват успехите на културния фронт.

Все по-успешно се решават проблемите на *опазването и възстановяването на природната среда, на условията на труд, безопасността на движението, почивното дело и социалното развитие на трудовите колективи*.

Всичко това е резултат на последователната политика на Българската комунистическа партия за осъществяване на прогресивни структурни изменения в икономиката, за балансирано развитие на материалното производство.

Стабилно и динамично се развива водещият народностопански отрасъл — *промишлеността*. Прогресивни изменения настъпиха във вътрешноотрасловата и продуктовата структура на отрасъла. С изпреварващи темпове през изминалите четири години се развиваха структуроопределящите отрасли. Продукцията на машиностроенето нарасна с 40,9 на сто, на химическата промишленост — с 39,2 на сто, на енергетиката — с 31,6 на сто.

През тази година *селскостопанското производство* се очаква да нарасне с 5,7 на сто в сравнение с плана за 1983 г.

Постигнато е значително увеличение на производството от есенните зърнени култури. Годишното производство на хлябно зърно е 5 млн. тона.

Продукцията на *хранително-вкусовата промишленост* се очаква през тази година да се увеличи с 3,7 на сто в сравнение с миналата година. Върху развитието на отрасъла оказва влияние слабата реколта на някои селскостопански култури през миналата и тази година.

Успешно се развиват *транспортът и съобщенията*. Изпълняват се предвидените задачи за модернизация на материално-техническата им база — дължина и относителен дял на електрифицираните жп. линии, дължина на автомагистралите, средна товароподемност на товарен автомобил от автопарка за общо ползуване, общ брой и дължина на междуселищните телефонни връзки, степен на автоматизация на връзките, брой на телефонните постове и други.

През 1984 г. продължи процесът на усъвършенстване териториалната организация на общественото производство. Осъществиха се конкретни мерки за по-нататъшното утвърждаване на селищните системи като основни териториални единици. Влязоха в експлоатация важни обекти на промишлеността, селското стопанство и обслужването на населението в граничните райони и селищните системи от четвърти и пети функционален тип във вътрешността на страната. Отраслите на материалното производство в крупните индустриални центрове се развиват предимно по интензивен път. Намалява междуселищната миграция. По-малки са различията между окръзите в степента на заетост на трудовите ресурси и в равнището на паричните доходи на човек от населението.

Тези факти по безспорен начин характеризират нашите успехи. Несъмнено те биха били много по-големи, ако и през тази година изпълнението на плана не беше съпроводено с действието на някои обективни причини и грешки от субективен характер: все още не е настъпил очакваният обрат в подобряване качеството на продукцията и на услугите за населението; бавно се намалява нестандартната и рекламираната продукция; не се постигат планираните количества за царевицата, захарното цвекло, слънчогледовото семе, соята, фасула, картофите и други; голям е фронтът на незавършеното строителство, нарушават се пусковите срокове и нормативите за усвояване на проектните мощности; допускат се деформации при внедряването на бригадната организация на труда и бригадната стопанска сметка.

Могат да се посочат и други слабости в развитието на икономиката.

Кое обаче е главното, определящото?

Главният извод от равностетката на постигнатото през 1984 г. и четирите години на осмия петгодишен план е, че и

през този период живителната сила на априлската социално-икономическа стратегия на Българската комунистическа партия дава своите богати плодове. Тези положителни резултати в народното стопанство трябва да бъдат затвърдени и умножени през 1985 г.

Другарки и другари народни представители, позволете да се спра върху *общата характеристика на единния план за социално-икономическото развитие на страната през 1985 г.*

При съставянето на единния план за 1985 г. основното беше да се осигури последователно изпълнение на главната социално-икономическа задача, утвърдена от Дванадесетия партиен конгрес, за комплексно задоволяване на непрекъснатото нарастващите материални, духовни и социални потребности на народа. Създадени са необходимите условия да се реализира постановката на другаря Тодор Живков, Декемврийската програма за повишаване жизненото равнище на народа „да се превърне в изходна точка на планирането и в неговата крайна цел“.

Реалните доходи на човек от населението ще нараснат с 3 на сто, а общо за периода 1981—1985 година — с 19,7 на сто при предвидено около 15 на сто.

Обществените фондове за потребление ще се увеличат с 5,1 на сто. Общо за петгодишния период тези фондове ще нараснат с 31,4 на сто при предвидено 17 на сто. Осигуряват се в сравнение с тази година повече средства за развитие на образованието, културата, здравеопазването, почивното дело и за издръжка на младото поколение. Младите семейства получават нови придобивки. Обществото поема все по-голяма част от разходите за отглеждане и възпитаване на децата. За изплащане на пенсии е предвидена сумата 2 милиарда и 400 милиона лева.

За да се отговори на повишеното платежоспособно търсене на населението, с плана се осигурява по-добра обвързка и балансираност на продукцията „покупателен фонд — стоков фонд“. Предвижда се увеличаване постъпленията на стоки за населението в сравнение с тази година с 880 млн. лв. Въпреки положените усилия и през следващата година няма да бъдат напълно задоволени някои по-висши потребности на населението от леки коли, луксозни жилища, туристически услуги и други.

В съответствие с увеличаването на постъпленията за стоковите фондове се предвижда стокооборотът на дребно да достигне 15 млрд. и 260 млн. лв. С това общо за петгодишния период стокооборотът на дребно нараства с 27,6 на сто при предвидено по закона 21 на сто, като продължава да се подобрява неговата структура.

С проектоплана се предвижда потреблението на човек от населението за основни хранителни и нехранителни стоки да

достигне за: месо и месни произведения — 72 килограма; риба и рибни продукти — 9,3 килограма; мляко и млечни произведения — 222 литра; плодове — 140 килограма; памучни тъкани — 28 квадратни метра; вълнени тъкани — 5,1 квадратни метра; трикотажни изделия — 13,4 броя; обувки — 2,3 чифта и др.

Повишава се над предвидената по петгодишния план задоволеност с основни предмети за дълготрайна употреба, като телевизори, перални машини, домашни хладилници, леки коли и много други стоки.

За по-нататъшното подобряване на *търговското обслужване и общественото хранене* ще продължи изграждането на тяхната материална база. Ресурсите се насочват с предимство за създаване на съвременно складово стопанство, за разширяване на хладилните площи и строителство на супермаркети, районни универсални магазини и търговски къщи за продажба на едрогабаритни стоки.

За по-пълно задоволяване на потребностите от битови услуги се предвижда общият им обем да достигне 744 млн. лв. С това за петгодишния период се осигурява нарастването им с 57,3 на сто при предвидено по петилетния план 50 на сто. С предимство ще се развиват услугите, свързани със съвременния бит: автосервизни услуги, ремонт на битова техника, на радио- и телевизионна апаратура, строително-ремонтни услуги.

През 1985 година ще се изградят 78 900 нови жилища, в т. ч. 7 хиляди по Постановление 32 на Министерския съвет и Централния съвет на Българските професионални съюзи от 1983 година за прилагане на нов подход в строителството, разпределянето и стопанисването на жилищата чрез най-широко участие на трудовите колективи със собствени сили и средства. Правителството прие в бъдеще да няма лимитни ограничения за жилищното строителство в столицата и със средства на предприятията. Това създава голяма възможност да се разкриват нови резерви от народните съвети, профсъюзните организации и трудовите колективи за въвличане на трудещите се в решаването на жилищния проблем.

С плана се осигуряват необходимите капитални вложения и други ресурси за подобряване условията на труда. Относителният дял на персонала, работещ при условия, отговарящи на нормите и изискванията за безопасен и хигиенен труд, ще бъде с близо 11 на сто по-висок в сравнение с 1980 година.

Осигуряват се условия за по-нататъшно развитие на *здравеопазването и подобряване медицинското обслужване* на населението. Ударението се поставя върху профилактиката и повишаване качеството на медицинското обслужване.

През следващата година ще се увеличи чувствително и диспансеризацията, която ще обхване 55 на сто от населението.

В областта на *образованието* главно внимание се обръща на решаване проблемите, свързани с преустройството на образователната система, подобряване качеството на подготовката на специалисти и повишаване образователното равнище на кадрите без откъсване от производството. В изпълнение на решението на Политбюро на Централния комитет на Българската комунистическа партия ще бъдат произведени 12 500 персонални и професионални компютри, които ще се предоставят с предимство за обучение и работа в средните училища, младежките клубове за научно-техническо творчество и висшите учебни заведения.

С проектоплана се осигуряват условия за подобряване материалната база на културата, изкуството и средствата за масова информация, за издигане на тяхната роля при формиране духовния облик на социалистическия труженик. Създават се по-добри възможности за развитието на творческите способности на народа, за формиране на комунистическа идейна убеденост, за по-нататъшно утвърждаване на социалистическите добродетели. Дълбоките положителни изменения в културния живот все повече ще се превръщат във важен фактор за социално-икономическия напредък на обществото.

Подобрява се транспортното и съобщителното обслужване на населението. Пътническите места на 10 000 души от населението в автомобилния транспорт достигат 1054 броя при предвидено по петгодишния план 975 броя. Телефонните постове за лично ползуване на 1000 души от населението ще се увеличат с 15 броя в сравнение с тази година.

Осигурени са значителни средства за опазване и възстановяване на природната среда. В резултат на мероприятията, които ще бъдат проведени, относителният дял на пречистените отпадъчни води към общия обем на отпадъчните води ще достигне 55,1 на сто, а делът на уловените от пречистителните съоръжения вредни вещества ще възлезе на 78 на сто. Предвидени са мерки за подобряване безопасността и културата на движението по пътищата на страната.

Както се вижда, грижата за човека, труженик на зрелия социализъм, отново е в центъра на вниманието при съставянето на държавния план за 1985 г.

Другарки и другари народни представители! Реализирането на високите цели, които се поставят в областта на повишаване жизненото равнище на населението, изисква и през следващата година да се осигури стабилно и динамично развитие на народното стопанство. Именно такива темпове на развитие са предвидени в законопроекта за единния план за

социално-икономическото развитие на Народна република България през 1985 г., който ви е раздаден.

Предвижда се националният доход през 1985 г. да се увеличи в сравнение с очакваното изпълнение за тази година с 4,1 на сто. С това се осигурява преизпълнение на предвиденото нарастване по този показател в Закона за социално-икономическото развитие през осмата петилетка. Целият прираст на националния доход ще бъде в резултат на повишаване обществената производителност на труда.

През 1985 г. всеки зает в материалното производство, включително научният и управленският персонал, трябва да създаде в сравнение с 1980 г. в повече 1282 лв. национален доход и над 3700 лв. обща продукция.

Пропорцията „натрупване-потребление“ в разпределения национален доход ще възлезе на 24,8 : 75,2, което съответствува на предвиденото за осмата петилетка.

В сравнение с очакваното изпълнение през тази година се предвижда да се увеличат: промишлената продукция с 5,2 на сто, а в сравнение с 1980 г. — с около 28 на сто; продукцията от селското стопанство с 3,2 на сто. Темповете в строителството, транспорта и съобщенията са високи. Те осигуряват изпълнение на предвиденото нарастване на основните народностопански отрасли.

Осигурени са необходимите ресурси за укрепване на отбранителната мощ и сигурността на страната.

Кои са новите моменти, които са отразени в проекта на единния план за социално-икономическото развитие в изпълнение указанията на другаря Тодор Живков?

На първо място, положили са усилия да се изведат на челно място в държавния план проблемите на научно-техническия прогрес.

В основата на плана са задачите, произтичащи от целевите програми за развитие на стратегическите направления на научно-техническия прогрес. За целта са отделени 2 млрд. и 716 млн. лв. капитални вложения и необходимите валутни и материални ресурси.

Особено място е отделено на средствата за автоматизация като основа за интензификацията на производството и внедряването на нови технологии. Определени са задачи за внедряване на автоматизирани системи и модули, нови изделия, конструкции, технологии и други постижения на научно-техническата революция по отрасли, министерства и други ведомства.

Дава се стратегическа насока за създаване на нови и усъвършенстване на действащите технологии, за обновяване на продукцията и повишаване на нейното качество.

Предвидени са 734 млн. лв. за инженерно-внедрителска и научноизследователска дейност. Тази сума е с близо 40 на сто повече в сравнение с 1980 г.

През следващата година в народното стопанство ще бъдат внедрени около 4500 научно-технически постижения, от които 234 с голям мултипликационен народностопански ефект и поименно ще бъдат утвърдени от Министерския съвет на съответните министерства и други ведомства.

В машиностроенето вниманието е насочено към новите изделия на електрониката и вграждането на микропроцесорната техника в различните видове машини за производствено потребление и за бита.

В металургията са предвидени задачи, свързани с производството на качествени метали по пътя на нови технологии, етапно въвеждане на комплексни системи за автоматизация на металургичните комбинати и на технологичните процеси в Минно-обогатителния комбинат „Елаците“.

В химическата промишленост ще се усвои производството на фолно целуфанов тип, ще се интензифицира производството на етил бензол и стирол; извличането на дивинил от фракция С₄ чрез екстракционна дестилация; ще се внедрят автоматизирани системи за управление на технологичните процеси в основните стопански комбинати.

Конкретни задачи за внедряване са предвидени и за всички останали отрасли на народното стопанство.

В проектоплана са включени задачите, произтичащи от решенията на Националната партийна конференция и от Дългосрочната програма на партията за подобряване на качеството. Определени са точните параметри и изисквания на 138 вида изделия, които трябва да се постигнат през 1985 г. С плана са определени и нормативи за обновяване на продукцията по основни групи изделия.

На второ място, при съставянето на държавния план в голяма степен е приложен структурният подход в развитието на производството.

Предвижда се бързо нарастване производството на изделия, по които нашата страна е специализирана и е завоювала трайни позиции на международния пазар, като: мини- и микрокомпютърни системи — над четири пъти; запаметяващи устройства на магнитен диск — около два пъти; комплектни електрозадвижвания за главни движения на металорежещи машини с цифрово-програмно управление — около четири пъти, мотори от фамилия „Рекорд 1“ с около 50 на сто; производство на парфюмерийно-козметични изделия с около 15 на сто и други.

Създават се необходимите условия за развитие на някои производства с предимство, чрез които ще може в близките

години да се осигурят нови технологични и пазарни позиции и да се задоволяват материалните потребности на нашия народ.

В машиностроенето това са гъвкавите автоматизирани производствени системи (ГАПС), автоматични технологични линии, роботи, обработващи центри, високопроизводителни стругове, уникално тежко оборудване с инвестиционно предназначение, оборудване за биотехнологични процеси.

В химическата промишленост това са някои продукти на малотонажната химия, химико-фармацевтични изделия, биотехнологични продукти и други.

В леката промишленост това са някои производства, като промазани памучни и тип памучни тъкани, изделия в комбинация между текстил и трикотаж, облекла, чанти и спортни принадлежности от промазани тъкани и други.

Приложен е и списък на морално остарели, демодирани и неефективни изделия, за които се предвижда постепенно намаляване и спиране на производството.

На трето място, приложен е нов подход в развитието на материално-техническата база на страната и по-специално при планирането на капиталните вложения.

В съответствие с решенията на Януарския пленум на Централния комитет на партията от тази година правителството уточни лимита за капитални вложения за ново строителство и за разширение на действащи мощности по отрасли, министерства, други ведомства и окръжни народни съвети, а не по стопански организации както досега.

За материалното производство се насочват 6 млрд. и 300 млн. лв., а за извънпроизводствената сфера — 2 млрд. и 350 млн. лв. По-голяма част от капиталните вложения са насочени към технико-технологичното превъоръжаване на производството.

С държавния план са предложени за утвърждаване 101 национални и с особено важно значение обекти с годишна задача 2 млрд. и 160 млн. лв. Това е около 25 на сто от общия обем на капиталните вложения за страната.

Едновременно с изграждането на големите обекти се създават условия за изграждане на малки и средни мощности на съвременен техническо и технологично равнище в основните отрасли на народното стопанство. Банката за стопански инициативи и Българската индустриална стопанска асоциация провеждат конкурс за изграждане на нови малки и средни мощности, които ще обхванат най-малко 5 на сто от капиталните вложения за материалната сфера.

За първи път у нас Българската народна банка с участието на министерствата и другите ведомства провежда конкурс за доказване целесъобразността от ново строителство

и разширение на действащите мощности. Този конкурс обхвана над 80 на сто от инвестициите на материалната сфера.

При провеждането на конкурса с предимство в поименните списъци се включват обекти, свързани със:

реализация на целевите програми за развитие на отраслите и отделните производства;

осигуряване на нови, особено важни изделия за износ и задоволяване потребностите на населението;

продукция, на която се предвижда подобряване на качеството;

развитие на селищните системи от граничните райони, Странджа—Сакар и другите селищни системи, включени в Постановление № 22 на Централния комитет на Българската комунистическа партия и Министерския съвет от 1982 г.

За обектите от извънматериалната сфера беше проведен конкурс от Министерството на финансите и Държавния комитет за планиране.

Занапред предприятията, комбинатите, обединенията и аграрно-промишлените комплекси могат свободно да използват собствените си средства и банков кредит за обновяване на производството, за внедряване на нови технологии, за нова високопроизводителна техника и средства за автоматизация на производството, за повишаване качеството на продукцията.

Този подход в развитието на материално-техническата база осигурява необходимите условия за по-нататъшното развитие на производствената сфера.

В съответствие с потребностите на народното стопанство ще се развива *енергетиката*. Производството на електроенергия и топлоенергия ще се увеличи с 3,5 на сто в сравнение с очакваното изпълнение за тази година и с 36,2 на сто в сравнение с 1980 г.

Във връзка с увеличаване производството на топлоелектрическите централи в комплекса „Марица-изток“ се предвижда значително нарастване на каменноугленото производство — с 14,2 на сто, главно за сметка на лигнитните въглища.

Черната металургия през 1985 г. ще увеличи своето производство със 7,5 на сто. Стоманата, произведена по нови технологии, ще се увеличи с 830 хиляди тона. Подобрява се структурата на проката.

Цветната металургия в по-голяма степен ще задоволи потребностите на консервната, млечната и тютюневата промишленост, на строителството и други отрасли с прокатни изделия.

Продукцията на *химическата промишленост* ще се увеличи с 6,5 на сто.

Отрасъл *машиностроене* ще продължава да се развива съобразно поставената от Дванадесетия конгрес на партията задача да осигурява техническо превъоръжаване както на собствената си материално-техническа база, така и на базата на другите отрасли и дейности, към завоюване на нови технологични и пазарни позиции през 1985 г. и особено през годините на деветия петгодишен план.

Производката на машиностроенето през 1985 г. ще се увеличи с 11,6 на сто. Създава се по-голяма пропорционалност в отделните ешелони на машиностроителното производство въз основа на по-нататъшното прилагане и усъвършенствуване на мултипликационния подход.

Предвижда се по-нататъшна интензификация и подобряване вътрешната структура на производството в промишлеността за строителни материали. В проекта са отразени задачите от комплексната целева програма за развитие на строителството с метални конструкции.

Производката на *леката промишленост* ще се увеличи с 4,2 на сто и в по-висока степен ще отговаря на нарасналите потребителски нужди на населението както по отношение на асортимента на продукцията, така и по отношение на нейното качество.

Хранително-вкусовата промишленост ще увеличи своето производство с 4,0 на сто, като ще се повиши качеството и разнообрази асортиментът на продукцията съобразно потребностите на вътрешния и международния пазар.

Продължава курсът на интензификация на *селското стопанство*. Главно в резултат на ускореното развитие на поливното земеделие ще се увеличи производството на основните селскостопански продукти. Производството на зърно се планира в размер на 11 млн. т. На тази основа се увеличава производството на продукти от животновъдството. Ще се изградят 263 хил. дка нови поливни площи. Предвижда се засаждането на 154 хил. дка нови трайни насаждения с подходящи сортове.

Развитието на *транспорта* е насочено към по-нататъшно рационализиране на превозния процес и намаляване на транспортните разходи. Относителният дял на електрифицираните железопътни линии ще достигне 53,4 на сто при предвидено с петгодишния план 44,8 на сто, а на удвоените жп. линии — 21,5 на сто при предвидено 20,0 на сто.

В *съобщенията* се предвижда по-нататъшно развитие на телефонната мрежа и другите съобщителни средства. Броят на телефонните постове ще се увеличи със 7,5 на сто, в това число за населението с 10,1 на сто, като вниманието е насочено към повишаване качеството на съобщителните услуги.

На четвърто място, с проектоплана се създават условия през 1985 г. и следващите години да продължи развитието

на енергийно-суровинната база, да се повиши степента на дълбочинната преработка и комплексното използване на суровините.

Направена е крачка напред към създаването на нова енергийна и суровинна база на страната. Особено внимание е отделено на увеличаването на добива на основни дефицитни за страната метали и изделия от тях, химически продукти, пластмаси, строителни материали, материали за леката промишленост, както и на увеличаване производството на суровини и продукти от селското стопанство.

В металургията главното внимание се насочва към по-пълно извличане на всички полезни компоненти от рудите, усвояване производството на нови инструментални стомани и сплави и други.

В праховата металургия и металокерамиката ще се развият качествено нови производства, като металокерамични изделия с конструктивно предназначение и изделия със специални свойства, ще се създадат нови композиционни материали, ще се усвоят свръхтвърди материали и други.

В химическата промишленост ще започне производството на качествено нови биопродукти.

Създават се условия за по-пълно събиране и ефективно използване на вторичните суровини и други отпадъчни продукти. Потърсени са възможности за замяна на вносни суровини и материали с местно производство.

В съответствие с общото развитие на икономиката ще се разширяват външноикономическите връзки на страната през следващата година чрез специализация и коопериране, чрез задълбочаването на интеграционните процеси.

Стокообменът със социалистическите страни ще достигне 82,2 на сто, а само със Съветския съюз — 63 на сто от общия стокообмен на страната. И през 1985 г. Съветският съюз ще бъде основен наш партньор в машиностроенето и електрониката, химията, селското стопанство, хранително-вкусовата и леката промишленост.

С плана се предвижда да се запази тенденцията към балансиране и активизиране на стокообмена с развитите капиталистически държави.

Във външноикономическата дейност ще се затвърдят структурните изменения, насочени към интелектуализацията на участието на страната в международното разделение на труда. Делът на машините и съоръженията в износа ще се увеличи от 46,4 на сто през 1980 г. на 56,2 на сто през 1985 г. Значителна роля за осигуряване на валутни постъпления ще имат извършваните инженерингови услуги, задграничното строителство и износ на комплектни обекти.

С плана за 1985 г. се предвижда задълбочаване на положителните изменения в териториалната структура на общественото производство и повишаване степента на комплексност в развитието на столицата, окръзите и селищните системи.

Осигуряват се условия за изпълнението на целевите програми, които бяха разработени по личното указание на другаря Тодор Живков, за решаване на най-важните регионални проблеми.

В ресурсно отношение е осигурено цялостното изпълнение на задачите, включени в програмите за ускорено развитие на селското стопанство, промишлеността, социалната и техническата инфраструктура в Странджанско-Саксерския край и Ивайловградската селищна система. За тази част на страната се насочват 167 млн. лв. инвестиции, които гарантират:

бързо нарастване на икономическия и демографския потенциал чрез по-пълно и ефективно използване на местните природни ресурси;

подем в селскостопанското производство;

организиране на рентабилни и на високо техническо равнище промишлени производства и

решително подобряване условията на труд и живот.

Създават се необходимите предпоставки за комплексно решаване на най-неотложните въпроси на столицата. С проектоплана се осигуряват възможности да започне още през 1985 г. реализацията на подготовяните програми за развитието на София до 1990 г. През следващата година ще се подобрият жилищните условия на значителен брой новобранци, млади и многодетни семейства. Ускорено ще се изгражда материално-техническата база на образованието и здравеопазването. Ще бъдат въведени в действие 160 класни стаи в училищата и 850 места в детските заведения. Значителни средства се отделят за разширяване на трамвайната и тролейбусната мрежа и премахване на конфликтни точки в движението, за да се осигури бърз и удобен транспорт от жилищните комплекси до централната част на града.

Предвиждат се съответни мерки за развитието на териториалните единици на Северозападна България — Видински, Врачански и Михайловградски окръг, за подобряване на демографското развитие, за внедряване на ефективна система на земеделие и усъвършенстване на териториалната организация на производството. Този процес обаче ще придобие по-значителен характер през деветия петгодишен план.

Задълбочава се териториалната концентрация и специализация на производството въз основа на прилагане на мултипликационния подход. Започна да се осъществява териториалната мултипликация по пътя на ускорено изграждане на

производствени и научно-производствени зони в столицата и в големите индустриални центрове и използването на единна техническа и социална инфраструктура в тях. С влизането в действие на нови крупни мощности ще се повиши степента на производствената специализация на Пловдивски, Старазагорски, Кърджалийски, Софийски и други окръзи.

С предимство се прилага подходът при определяне развитието на отделните елементи на социалната и техническата инфраструктура по територия. Жилищното строителство се насочва в столицата, в големите индустриални райони и в населените места с очертани проблеми в това отношение. Предвижда се окръжните народни съвети да въведат в експлоатация 48 490 жилища.

Предвидени са необходимите инвестиции за решаване на друг важен проблем — *водоснабдяването*. През 1985 г. ще влязат в експлоатация 95 водоснабдителни обекта, като „Водоснабдяване Враца — Михайловград“, „Пречиствателна станция при язовир „Камчия“, и ще продължи строителството и етапното въвеждане в действие на обектите „Водоснабдяване на Североизточна България от река Дунав“, „Водоснабдяване група Попина“, Силистренски окръг, язовир „Иовковци“ — Великотърновски окръг, и други. Потреблението на питейна вода на човек от населението за денонощие ще достигне 250 литра. Ще се топлофицират 375 хиляди жилища, или с 20 хиляди повече отколкото през тази година.

Изграждането на *нови училища* е съсредоточено в градовете, където преобладава трисменно и двусменно обучение — София, Бургас, Велико Търново, Стара Загора и други.

В резултат на подобряването на териториалната организация на общественото производство ще се прояви по-силно през следващата година тенденцията на сближаването на социално-икономическото равнище на окръзите и особено на селищните системи.

Най-общата характеристика на целите, насоките, критериите и ресурсите на проектоплана за 1985 г. позволява да се направят следните по-важни изводи:

Първо, държавата като собственик на средствата за производство гарантира условия да се доведат до успешно изпълнение предначертанията на Дванадесетия партиен конгрес и предвидените задачи по Закона за социално-икономическото развитие на осмата петилетка като цяло. Същевременно се създават реални условия за успешен преход на народното стопанство към следващия петгодишен период.

Второ, благодарение на правилното и далновидно партийно ръководство нашата страна продължава да се адаптира успешно в сложната международна политическа и икономическа обстановка, да създава условия и в бъдеще да

запази мястото си сред страните с високи и стабилни темпове на икономически растеж.

Трето, създават се предпоставки за превръщане на единния държавен план в стратегически документ за развитие на научно-техническата революция у нас и за бързо внедряване на нейните постижения в практиката.

Четвърто, осигурява се по-нататъшно стабилно и динамично изграждане на материално-техническата база на развития социализъм, включително на нейните качествени изменения, и разширяване и задълбочаване участието на страната в социалистическата икономическа интеграция.

Пето, в резултат на цялостното икономическо развитие предприемат се непрекъснато нови мерки за изпълнението на Декемврийската програма на партията за повишаване жизненото равнище на народа.

Другарки и другари народни представители! Съставянето на държавния план е основа на плановото ръководство на народното стопанство. Необходимо е целите и задачите, насоките и критериите на държавния план да се доведат до знанието на трудовите колективи, да стигнат до всички изпълнителски кадри и да се превърнат в реални дела.

Непосредствена задача след утвърждаването на проекта на Народното събрание е правителството, отрасловите министерства, другите ведомства и окръжните народни съвети правилно да разпределят държавните планови задачи и да диференцират нормативите по стопански организации. В рамките на предвидените ресурси — материални, финансови и трудови, следва всеки отрасъл и стопанска организация да организират своята производствено-стопанска дейност. Нови ресурси могат да се получат само при осигуряване на допълнителен ефект.

Това налага отрасловите министерства, другите ведомства и териториалните единици да се преустроят като държавни органи на управление в съответната област. Те следва да създават условия за превръщане на научно-техническия прогрес в главна движеща сила на развитието на отраслите и дейностите, които ръководят, да осъществяват политика на специализация, коопериране и концентрация, да прилагат мултипликационния подход, да организират пазарната и инвестиционната стратегия. Тяхно задължение е да решават своевременно, комплексно и компетентно всички възникнали въпроси в процеса на изпълнението на плановете на предприятията, комбинатите, аграрно-промишлените комплекси и на инженерно-внедрителските организации.

Нашата партия има стройно учение за *насрещното планиране*. При съставянето на насрещните планове трябва да намери пълно проявление функцията на трудовия колектив като стопанин на социалистическата собственост. Насрещ-

ният план следва да се превърне в комплексен научно-технически план за развитие на производствената и социалната дейност на трудовия колектив. С него безусловно трябва да се гарантира изпълнението на целите и насоките на държавния план, на задължителните държавни задачи.

Основно съдържание на насрещния план е бързото повишаване на обществената производителност на труда, рентабилността на производството и конкурентоспособността на продукцията на международния пазар.

Резерви за повишаване на обществената производителност на труда има на всяко работно място, във всяко предприятие и стопанска организация. Те се съдържат главно в автоматизирането и механизмирането на производствените процеси, в рационализирането на спомагателните дейности, в решително подобряване социалистическата организация на труда, в повишаване на дисциплината и отговорността от всеки трудов колектив и от всеки трудещ се.

Решително следва да се измени подходът към използване на енергийно-суровинните ресурси. Досегашната работа в това отношение не може да задоволи. През следващата година с минимално увеличение на материалите, енергията и горивата трябва да се осигурят предвидените с държавния план темпове на икономически растеж. Пътят за това е в търсенето на принципно нови конструкции, технологии и материали, прилагането на нови решения за намаляване на материалоемкостта и енергоемкостта на продукцията, с други думи — бързото внедряване на авангардните постижения на научно-техническия прогрес в практиката.

Необходимо е под ръководството на партийните организации последователно и комплексно да се прилага новият икономически подход и неговият механизъм във всички звена на народното стопанство. На още по-широк фронт, в бригадите от нов тип трябва да се внедрява акордната система на заплащане на труда, стопанската сметка и самоиздръжката.

Насрещният план е дело и творчество на целия трудов колектив, на всеки негов член. Активното участие на трудещите се в съставянето на насрещните планове е главната насока за по-нататъшно развитие и укрепване на демократизма в управлението на народното стопанство.

Другарки и другари народни представители! Всички помним вълнуващите думи на другаря Тодор Живков на тържественото заседание по случай 40-годишнината от победата на Деветосептемврийската социалистическа революция в България, че „обществото, което създадохме, е най-високият връх в 13-вековната история на България“.

Нека и през настъпващата 1985 г. въпреки трудностите да вложим ум, труд и сили за претворяване в дела решенията на Дванадесетия конгрес, успешно да изпълним осмия

петгодишен план, за да посрещнем достойно Тринадесетия конгрес на Българската комунистическа партия.

Позволете да изразя увереността на Министерския съвет, че народните представители заедно с нашата прекрасна работническа класа, със селскостопанските труженици, с научно-техническата и художествено-творческата интелигенция ще се заемат с още по-голяма енергия, настойчивост и последователност за изпълнението на държавния план за 1985 г., за по-нататъшното процъфтяване на нашата Родина.

От името на правителството моля народните представители да обсъдят и утвърдят проекта на Закона за единния план за социално-икономическото развитие на Народна република България през 1985 г.

Благодаря за вниманието! (*Ръкопляскания*)

Председател Станко Тодоров: Експозе по законопроекта за държавния бюджет ще направи министърът на финансите Белчо Белчев, на когото давам думата.

Белчо Белчев: Уважаеми другарки и другари народни представители! Министерският съвет внася проекта на държавния бюджет на Народна република България за 1985 г. за разглеждане и утвърждаване от Народното събрание. Предстои ни да обсъдим проектите на единния план за социално-икономическото развитие на страната и държавния бюджет за последната година на петилетката.

През изминалите четири години от осмата петилетка нашата страна постигна големи успехи в своето обществено-икономическо развитие. Те бяха достойно отбелязани по време на тържественото чествуване на Девети септември 1944 година — „Великият ден на България“, както го нарече другарят Тодор Живков в словото си по случай четиридесетгодишнината от победата на социалистическата революция в България.

Ако прелистим страниците на нашето развитие през годините след Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия, ще видим каква огромна теоретична и практическа работа извърши партията. В съкровищницата на марксистко-ленинската теория и практика на социалистическото строителство влязоха фундаменталните разработки на другаря Тодор Живков по въпросите на: създаването на адекватна материално-техническа база на зрелия социализъм, мястото и ролята на собственика и стопанина на общонародната собственост, икономическия подход и неговия механизъм, по-пълното използване на стоково-паричните отношения.

Благодарение на тази съзидателна дейност на Българската комунистическа партия, въпреки усложнената междуна-

родна обстановка, съпроводена с открит икономически натиск върху страната ни от империалистическата система, нашата икономика се развива и ще продължи да се развива динамично. Тези успехи в икономическото развитие позволиха на партията да провежда последователно априлската социална политика и да осигури по-нататъшното изпълнение на Декемврийската програма за повишаване на жизненото равнище на народа.

Характерните черти на досегашното ни развитие са намерили място и в проектите на единния план за социално-икономическото развитие и държавния бюджет за 1985 г. Това ни дава основание да считаме, че предначертанията на партията за осмата петилетка ще бъдат изпълнени. Народна република България ще направи още една, и то значителна крачка по пътя на изграждането на развития социализъм.

Проектът на бюджета за 1985 г. е разработен в съответствие с решенията на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия, Националната партийна конференция по качеството и Януарския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия за по-нататъшното повишаване рентабилността на икономиката. Изключително важно значение за неговото съставяне имат указанията на другаря Тодор Живков за нов творчески подход в управлението и ръководството на страната и за ново, революционно мислене при разработването на плана за 1985 г. и за деветата петилетка.

Положени бяха усилия проектът да отговори в голяма степен на качествено новите изисквания в областта на планирането при осъществяване на глобалната стратегия на партията за изграждане на зрялото социалистическо общество, приети с решенията на Ноемврийския пленум от тази година.

Централно място при разработването на проекта беше отделено на въпроса за максимално използване на финансовите лостове за въздействие върху икономиката с оглед решителното повишаване на нейната ефективност. Създадоха се условия чрез финансирането на стопанските организации да се ускорява внедряването на научно-техническите постижения и да се подобрява качеството на произвежданата продукция. Особено внимание е отделено на по-нататъшното повишаване на жизненото равнище на народа — смисъл и съдържание на априлската социална политика на партията. Всичко това осигурява финансовата база за по-нататъшното динамично развитие на икономиката, а оттук и за по-бързото изграждане на развитото социалистическо общество в нашата страна.

На основата на задачите, които се поставят с плана и бюджета за следващата година, трудовите колективи ще работят насрещните си планове, които са основен инструмент

за социалистическото стопанско управление. Чрез разкритиите с тях резерви ще се създадат допълнителни условия за по-бързо внедряване постиженията на науката и техническия прогрес, за повишаване качеството на продукцията и по-пълно решаване на въпросите, свързани със социалното развитие на колективите.

Представеният за разглеждане и приемане проект съдържа всички характерни черти на социалистическия бюджет. Запазени са по отношение на приходите неговото единство и всеобхватност, а по отношение на разходите — тяхното най-икономично и ефективно използване.

За 1985 г. са планирани да постъпят в бюджета 18 млрд. и 97 млн. лв. приходи и да бъдат осъществени разходи за 18 млрд. и 87 млн. лв. Осигурен е баланс на бюджета и превъзходство на приходите над разходите.

По приходите

Развитието на националната икономика по пътя, начертан от Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия, осигурява стабилни и непрекъснато нарастващи приходоизточници от народното стопанство.

Основната част от приходите, над 92 на сто, е осигурена от стопанските и другите социалистически организации. Източници на тези приходи са главно печалбата и постъпленията за обществено осигуряване.

В сравнение с очакваното изпълнение за 1984 г. през 1985 г. печалбата ще нарасне с над 1 милиард лв., данъкът върху оборота с около 161 млн. лв. и отчисленията за обществено осигуряване със 159 млн. лв.

Нарастването на печалбата е свързано с основното изискване тя да бъде получена от реализация на продукцията, която е нужна и която по-пълно задоволява разнообразните и повишени качествени потребности на обществото. Нейният растеж се основава преди всичко на по-добра социалистическа организация на труда и по-пестеливо използване на трудовите, материалните и финансовите ресурси. Налага се през 1985 г. решително да се промени и отношението към качеството и асортимента на произвежданата продукция. В решенията на Националната партийна конференция за тази цел са създадени достатъчно стимули.

Особено внимание следва да се обърне на ефективното използване на суровините, материалите, горивата и енергията. Те заемат повече от 60 на сто от разходите за производството на 100 лв. продукция. Задълбочаването на суровинно-енергийната криза, значителното изменение на цените на суровините и материалите на международните пазари изискват икономията на суровини и материали да се превърне в общонародна задача.

Да се произведе повече продукция с по-малко разходи — това трябва да бъде главната цел на насрещните планове на трудовите колективи. Мащабите на нашето социалистическо производство са такива, че само един пункт намаление на материалните разходи вече означава стотици милиони левове икономия. Съществуващите стимули, създадени с икономическия подход и неговия механизъм, позволяват голяма част от тези икономии да остане в разпореждане на стопанските организации за по-нататъшно обновяване на производството и за решаването на редица социални проблеми. Ще посоча само един пример: ако с насрещните си планове трудовите колективи намалят само с 60 стотинки материалните разходи, то те, самите колективи, ще получат над 180 млн. лв. допълнителни приходи по паричните си фондове, от които над 22 млн. лв. за фонд „Социално-битови и културни мероприятия“.

От създадената в народното стопанство съвкупна печалба в проекта е предвидено стопанските организации да внесат в приход на държавния бюджет 9 млрд. и 187 млн. лв. От тях 4 млрд. и 745 млн. лв. под формата на вноски от печалбата и 4 млрд. и 110 млн. лв. под формата на данък върху оборота.

Предвидените вноски в бюджета от данъка върху печалбата нарастват в сравнение с очакваното изпълнение за 1984 г. със 7,1 на сто. Това е в резултат на увеличението на размера на печалбата.

Повишената рентабилност на икономиката, резултат от политиката на партията за повсеместна и всеобхватна интензификация, се отразява пряко и върху формирането и по-нататъшното укрепване на собствената финансова база на социалистическите стопански организации. През 1985 г. стопанските организации ще разполагат с повече от 13 млрд. лв. по паричните си фондове, от които 9 млрд. и 700 млн. лв. са планови постъпления за 1985 г. Ето такива възможности за стопанските организации създава икономическият подход както за осигуряване на необходимите средства за решаване на въпросите, свързани с разширеното социалистическо възпроизводство, така и със социалното развитие на трудовите колективи.

Постъпленията от данъка върху оборота заемат около 23 на сто от общия размер на приходите на бюджета. Предвиденото увеличение на данъка върху оборота в сравнение с очакваното изпълнение за 1984 г. от 5,3 на сто съответствува на планираното нарастване на производството на стоки за населението. Независимо от това съществуват реални възможности за неговото увеличаване при разработването на насрещните планове, особено в леката, хранителната и машиностроителната промишленост. Вниманието трябва да се

насочи към повишаване на качеството, към увеличаване обема и разширяване асортимента на особено търсени от населението нови стоки.

Допълнителното производство на стоки и услуги за населението ще създаде възможност и за по-нататъшно подобряване на съотношението между покупателния фонд и стоковите фондове и услугите.

През 1985 г. е предвидено стопанските и другите социалистически организации да внесат в бюджета на Държавното обществено осигуряване и Съвета за взаимно осигуряване на членовете на трудово-производителните кооперации 3 млрд. и 598 млн. лв. Тази сума съответствува на планирания фонд „Работна заплата“, включително нарастването на заплатите на трудещите се, и осигурява посрещането на разходите за изплащане на пенсии, помощите за стимулиране на раждаемостта и другите разходи, свързани с демографското развитие на обществото.

Приходите, които ще постъпят в бюджета през 1985 г. от населението, са само около 8 на сто от общите постъпления и са установени без никакви промени в досегашния ред и начин за данъчно облагане. Нещо повече. Поради завишаване на необлагаемия минимум на работната заплата от 100 на 110 лв. една част от дохода на трудещите се няма да се облага с данък върху общия доход, чийто размер възлиза на около 23 млн. лв.

По разходите

Разходите по проекта на държавния бюджет за 1985 г. са установени в съответствие със задачите по единния план за социално-икономическото развитие на страната и са финансова база за реализиране на икономическата и социалната политика на Българската комунистическа партия. Те са разпределени по фондове в съответствие с целевото им предназначение.

По-голямата част от разходите както за производствената, така и за извънпроизводствената сфера са установени на нормативна основа. Едновременно с това в процеса на разработката на проекта се положили много усилия за повишаване ефективността при използването на финансовите ресурси на страната.

Най-значителната част от разходите са насочени за по-нататъшното осъществяване на политиката на партията за всепопълното задоволяване на непрекъснато нарастващите материални, духовни и социални потребности на народа. Ето и реалния израз на тази политика. Разходите по проекта на държавния бюджет за 1985 г. в сравнение с очакваното изпълнение за 1984 г. нарастват с 812 млн. лева. От тях 602

млн. лв., или повече от 74 на сто, са за социално-културни мероприятия. Само за осъществяване на мероприятията по постановлението за по-нататъшно изпълнение на Декемврийската програма за повишаване жизненото равнище на народа са заделени 355 млн. лв. Тези цифри сами по себе си говорят достатъчно красноречиво за смисъла и съдържанието на априлската социална политика на партията.

Необходимите финансови ресурси за изпълнение на задачите по единния план за социално-икономическото развитие на страната, поставени пред производствената сфера, са установени в съответствие с партийните и държавните изисквания за по-нататъшно интензивно развитие на икономиката и с принципите на икономическия подход и неговия механизъм.

През 1985 г. капиталните вложения, както вече съобщи др. Станиш Бонев, възлизат на 8 млрд. и 650 млн. лв. Те ще се финансират със собствени средства на стопанските организации, с банкови кредити и със средства на бюджета. В проекта на държавния бюджет са предвидени 2 млрд. и 413 млн. лв., от които над 1 милиард лв. ще се предоставят на производствената сфера главно за изграждане на обекти в енергетиката, металургията и тежкото машиностроене.

Осигурени са и средства за финансиране на капиталните вложения за изпълнението на важни целеви програми, за развитието на стратегическите направления на научно-техническия прогрес, на средствата за автоматизация като основа на интензификацията на производството и внедряването на нови прогресивни технологии.

В изпълнение решенията на Националната партийна конференция и Дългосрочната програма на партията за подобряване на качеството при разработването на проекта на държавния бюджет се положиха усилия за осигуряване на по-ефикасно въздействие чрез бюджетните средства за изграждане на мощностите в съответствие със сроковете, предвидени в плановете; за обвързване на предоставяните средства с производството на висококачествена и високоефективна продукция и за пренасочването на средствата към обекти, които са свързани изцяло с внедряването на нови съвременни технологии или с осигуряването на по-високо техническо равнище на производството.

Финансовите ресурси, оставени в разпореждане на стопанските организации, създават възможност те да увеличават непрекъснато собствените си средства за финансиране на капиталните вложения. В резултат на това разходите на държавния бюджет за финансиране на капиталните вложения намаляват в почти всички стопански организации с изключение на някои от посочените отрасли.

За финансирането на капиталните вложения в извънпроизводствената сфера за 1985 г. се предвиждат около 1 млрд. и 400 млн. лв., които ще се използват главно за строителство на жилища, училища, детски заведения, болници и други.

Размерът на капиталните вложения и тяхното отраслово разпределение се определя в съответствие с икономическата стратегия на партията. Както е известно, най-съществената черта на тази стратегия е да се развива и усъвършенствува материално-техническата база на зрялото социалистическо общество сега и в перспектива върху основата на резултатите от развитието на научно-техническата революция. Участието на държавата чрез финансиране от бюджета на процесите на автоматизацията на производството, електронизацията, роботизацията, създаването на нова суровинна база и други стратегически направления изисква решително да се подобри цялостното ни отношение към инвестиционния процес.

В тази връзка, когато говорим за размера на капиталните вложения, възникват два взаимно свързани въпроса, които имат твърде голямо значение за по-нататъшното ефективно развитие на народното стопанство. Единият от тях е за размера на незавършеното строителство, а другият — за използването на наличните основни производствени фондове.

И през 1985 г. пред инвеститорите и изпълнителите ще продължава да стои с особена острота въпросът за намаляване на незавършеното строителство. Неговият размер засега не отговаря на нормативните държавни изисквания. При това главните причини са от субективен характер. Изисква се и се защитава необходимостта от нови капитални вложения, а след това годишните задачи не се изпълняват, не се въвеждат в срок производствените мощности. Затова Министерският съвет утвърди специални нормативи за незавършеното строителство през 1985 г., затова беше проведен конкурс за отстояване на капиталните вложения. За да се достигнат тези нормативи, налага се да започне подготовка за осигуряване нормално протичане на инвестиционния процес през 1985 г.

От голямо народностопанско значение е и въпросът за ефективното използване на наличните основни производствени фондове — един огромен фактор за повишаване рентабилността на икономиката. Все още обаче в много стопански организации тези фондове не се натоварват достатъчно. С това се нанасят значителни загуби не само на отделните стопански организации, но и на цялото народно стопанство.

На тази основа е необходимо да се направи комплексна връзка между държавните планови задачи за 1985 г., от ед-

на страна, и нормативите за незавършено строителство и фондоотдаването — от друга.

Нашата наука е неразривно свързана със създаването на съответстваща на зрелия социализъм материално-техническа база и с осъществяването на повсеместна и всестранна интензификация на народното стопанство. За нейното развитие партията и правителството полагат особени грижи. Конкретен израз на тези грижи са и средствата, които ежегодно се заделят за научни изследвания. През 1985 г. за развитието на науката, осъществяването на научни изследвания и внедряването им ще се разходват 734 млн. лв., или 2,8 на сто от националния доход. Една част от тези средства — в размер на 202 млн. лв., ще се предоставят от бюджета главно за фундаментални научни изследвания. В сравнение с очакваното изпълнение за 1984 г. сумите, предвидени в бюджета, нарастват с 11,8 на сто.

Другарки и другари народни представители! В словото си „Великият ден на България“, произнесено на тържественото заседание по случай четиридесетгодишнината от победата на Деветосептемврийската социалистическа революция, другарят Тодор Живков заяви: „Постоянна и главна грижа на Българската комунистическа партия, на нашето общество е грижата за човека. За целия народ са осигурени условия да упражнява правото си на труд, да получава безплатно образование и безплатно медицинско обслужване, да се ползува от социални осигуровки, да има широк достъп до научните и културните ценности“.

Резултат от тази политика е нарастването на обществените фондове за потребление на човек от населението, чийто размер през 1985 г., както вече беше съобщено, ще надхвърли 800 лв. Това означава, че за всеки български гражданин — от новороденото до човека в напреднала възраст, трябва винаги да се прибавя и тази сума, когато се прави сметка за реалните доходи. Именно за това у нас няма дом, няма семейство, които в една или друга степен да не са почувствували грижите на партията за все по-пълното задоволяване на материалните и духовните им потребности.

Основната част от обществените фондове за потребление, които заемат изключително важно място в механизма на функциониране на нашето общество, се финансират със средства на бюджета. За тази цел са предвидени 6 млрд. и 397 млн. лв., или 83 на сто от общата сума на обществените фондове за потребление. В сравнение с очакваното изпълнение за 1984 г. средствата на бюджета нарастват с 581 млн. лв. От тази сума, както вече казах, 315 млн. лв. са предназначени за осъществяване на мероприятията по постановлението за по-нататъшно изпълнение на Декемврийската програма на партията за повишаване жизненото равнище на народа.

Тези възможности показват силата и жизнеността на социалистическия строй и на нашата социалистическа държава, която и при сегашната усложнена международна политическа и икономическа обстановка провежда в такъв голям мащаб мероприятия за подобряване жизненото равнище на народа. И то в същото време, когато милиони трудещи се от капиталистическите страни изпитват на плещите си ударите на икономическата криза и инфлацията.

Новият подход при формирането и използването на обществените фондове за потребление изисква да се прави ясно и точно разграничение между отговорността на държавата като централна власт и отговорностите на общините и селищните системи като местни органи на властта. С единния план за социално-икономическото развитие на страната е определен размерът на общонационалните обществени фондове за потребление и основните проблеми по тяхното формиране и използване.

По-нататъшното увеличаване на тези фондове е в ръцете на местните органи на управление, на стопанските организации и предприятията от съответната селищна система. Решаването на тези проблеми трябва да намери място в насрещните планове и бюджети. Условия за това са създадени с действащия икономически механизъм, с други партийни и държавни документи за повишаване социалните функции на стопанските организации и предприятията, на техните трудови колективи. Значителните средства, с които те разполагат по паричните си фондове, са солидна база за осъществяване самостоятелно или съвместно с народните съвети на социално-битови дейности, свързани с комплексното изграждане на социалната и техническата инфраструктура на съответните селищни системи.

Стопанските организации имат възможност да увеличават участието си във формирането на обществените фондове за потребление и което е особено съществено — да осигуряват предимство при тяхното използване от онези работници и служители, които имат най-голям принос в увеличаването на материалните и духовните блага.

Предвидените средства за образованието нарастват в сравнение с очаквания размер на разходите за 1984 г. със 7,2 на сто. Една част от този значителен растеж се дължи на планираните 70 млн. лв. както за увеличаване на заплатите и въведените някои нови допълнителни възнаграждения на работещите в областта на образованието, така и за подобряване на веществената издръжка на детските заведения, специализираните училища, домовете за деца и юноши и други в съответствие с постановлението за по-нататъшно изпълнение на Декемврийската програма.

Средствата, които държавата отделя за опазване здравето на народа, за развитието на физическата култура, спорта и туризма, също нарастват ежегодно.

За 1985 г. тяхното увеличение е с 9,2 на сто в сравнение с очаквания размер на разходите за 1984 г. Около половината от това увеличение е насочено за финансиране на предвиденото с постановлението за по-нататъшното изпълнение на Декемврийската програма значително повишаване на веществената издръжка на детските ясли, домовете „Майка и дете“, предоставяните безплатни лекарства за болни деца при домашно и амбулаторно лечение вместо до 3- до 6-годишна възраст. Увеличени са, както е известно, и заплатите на лекарите и останалия медицински персонал.

Осигурена е издръжката както на наличните болнични и санаториални легла и места в детските ясли, така и на тяхното увеличение. Предвидени са и необходимите средства за по-нататъшното развитие на Медицинската академия като най-голям лечебен и учебен комплекс, обединяващ 5 висши медицински института с общо 11 хиляди болнични и санаториални легла и с над 17 хиляди души медицински, преподавателски и помощен персонал.

Нашата социалистическа култура се превръща във все по-мошен фактор за икономическото развитие. Сега у нас са налице и се създават още по-благоприятни условия за повишаване на нейната социална роля и въздействие. В съответствие с поставените ѝ от партията и правителството задачи разходите за културата при сравнима база към очакваното изпълнение за 1984 г. се увеличават с 4,3 на сто. С планираните средства се осигурява финансирането на дейностите и организациите, пряко ръководени от Комитета за култура, Комитета за телевизия и радио и другите ведомства с културни дейности. Планираните средства се насочват за издръжка на висшите, полувисшите, средните учебни заведения по изкуствата, както и за функционирането на различните културни институти.

Все по-пълното прилагане на икономическия подход в областта на културата — издателската дейност, книгоразпространението, разширяването на печатната база и други дейности, дава възможност голяма част от разходите за културата и изкуството да се покриват със собствени приходи.

Социалната политика на партията се гради в зависимост от икономическото ни развитие и е в най-тясна връзка с нарастването на националния доход. На тази основа държавата има само възможност да заделя средства за социално осигуряване, да увеличава минималния размер на някои ниски пенсии, да засилва материалните стимули за насърчване на раждаемостта.

За 1985 г. в проекта на бюджета са предвидени 3 млрд. и 529 млн. лв. за социално осигуряване. Тази сума представлява 19,5 на сто от общия обем на разходите. В сравнение с очаквания размер на разходите за тези цели през 1984 г. средствата за социално осигуряване нарастват с 358 млн. лв..

Основен дял от разходите за социално осигуряване се пада на пенсиите. Както беше вече посочено, за 1985 г. за тази цел се предвижда да се разходват 2 млрд. и 400 млн. лв. и в сравнение с очакваното изпълнение тези разходи нарастват със 197 млн. лв. От тях 127 млн. лв. са предназначени за изплащане нарастването на пенсиите под влияние на демографските фактори, в резултат на които броят и размерът на новоотпускащите пенсии е по-голям в сравнение с прекратените. С останалите 70 млн. лв. се осигурява изплащането на увеличението на някои пенсии съгласно постановлението за по-нататъшното изпълнение на Декемврийската програма.

Големите грижи на партията и правителството за насърчаване на раждаемостта намират израз и потвърждение в увеличението на средствата за тази цел през 1985 г. В проекта на бюджета са предвидени 161 млн. лв. повече от 1984 г., от които: 82 млн. лв. за увеличаване добавките за деца; 50 млн. лв. за изплащане на удължения платен отпуск за гледане на първо, второ и трето дете; 6,5 млн. лв. за помощи на майки — студентки във висшите и полувисшите заведения; 23 млн. лв. са насочени за финансиране на разходи във връзка със заплащането на двойно увеличени разходи на месечните добавки за деца с физически, телесни недъзи и за увеличението с 30 на сто на помощите за децата в неравностойно положение.

Ето такава е, другарки и другари народни представители, цифровото изражение на социалната политика на Българската комунистическа партия, приносът на реалния социализъм за добруването и всестраниното развитие на човека.

Разходите за издръжка на централните, окръжните, местните органи на държавната власт и държавното управление се запазват на равнището на размера на 1984 г., което е резултат на съкращаването на административно-управленския персонал.

В проекта на държавния бюджет са предвидени и необходимите средства за отбраната и сигурността на страната.

Решенията на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия подчертаха особеното значение на развитието на териториалните единици. Тези постановки бяха доразвити от другаря Живков в неговите следконгресни доклади, речи и статии, особено за функциите на народните съвети като стопани на селищните системи, за осигуряването на

хармонично съчетанне на териториалното с отрасловото развитие на икономиката.

За осъществяването на тези цели и задачи значителен дял се пада и на прилагането на икономическия подход, на неговия механизъм и редица елементи на стопанската сметка. Следва да се отбележи, че все още има някои нерешени проблеми, има и субективни причини, които пречат за пълното прилагане на икономическия подход и неговия механизъм в териториалните единици, но за тяхното решаване и отстраняване се вземат съответните мерки.

Независимо от това избраният път е правилен и той дава добри резултати. Повиши се значително заинтересуваността на селищните системи от ефективността на стопанската дейност на предприятията на тяхната територия. Все по-тясна стана зависимостта между възможностите за решаване на някои социални и икономически проблеми на селищната система и крайните резултати от работата на стопанските организации и предприятията. Освен отчисленията в размер на 3 на сто от печалбата и 5 на сто от постъпленията по фонд „Разширяване и техническо усъвършенстване“, всички приходи на стопанските организации на местно подчинение, данъка върху общия доход, местните данъци и такси и някои неданъчни плащания от 1 януари 1985 г. народните съвети ще имат възможност да се договарят и със стопански организации и предприятия да използват и суми от общите постъпления по другите парични фондове. С тези средства ще се решават важни въпроси при по-нататъшното изпълнение на Декемврийската програма. Следователно нарастването на финансовите ресурси на селищните системи е свързано с резултатите от работата на стопанските организации, предприятията на тяхна територия.

Сега са създадени добри условия за тясно взаимодействие и сътрудничество между народните съвети, стопанските организации и предприятията за организиране на социално-битовите дейности, комунални, благоустройствени и други мероприятия от общ интерес. Използуването на тези условия се характеризира и със сумата на сключените договори между народните съвети и стопански организации и предприятия, която за 1982 г. беше 62 млн. лв., а през 1983 г. нарасна на 77 млн. лв.

Независимо от това съществуващите възможности в тази насока не са изчерпани. Някои народни съвети не търсят и не разкриват допълнителни източници за увеличаване на приходите с цел да се ускори по-нататъшното комплексно изграждане на социалната и техническата инфраструктура на съответната селищна система. Вместо да се използват напълно големите възможности, които създава икономическият подход и неговият механизъм за увеличаване на собствени-

те приходи, понякога по-голямо е старанието да се осигурят само бюджетни средства от центъра за провеждане на дейността. От своя страна стопанските организации и предприятия също разходват средствата си главно за мероприятия, които се отнасят до техните колективи.

Налага се следователно да се повиши активността на народните съвети, а стопанските организации да засилят функциите си особено по отношение на изработването, изпълнението и финансирането на комплексните планове на съответната селищна система.

Чрез бюджетите на народните съвети е предвидено да се разходват 3 млрд. и 723 млн. лв. от държавния бюджет. По-голяма част от тях ще се използват за финансиране на здравеопазването, образованието и другите социални и културни мероприятия. Нуждите от допълнителни разходи над планираните следва да се посрещат само чрез реализиране на допълнителни приходи.

С цел да се осигури по-нататъшно укрепване на самофинансирането при разработването на насрещните бюджети териториалните единици трябва да положат максимални усилия за увеличаване на собствените си приходи, за икономично, ефективно и степенувано извършване на разходите. За отстраняване на допуснатите досега слабости при разработването на средствата, особено при провеждането на инвестиционния процес, трябва да се вземат бързи мерки.

Другарки и другари народни представители! Съгласно Закона за съставянето и изпълнението на държавния бюджет Народното събрание следва да одобри и отчета за изпълнението на бюджета за 1983 г.

Държавният бюджет за 1983 г. беше изпълнен по приходите на сума 16 млрд. 812 млн. лв., по разходите на сума 16 млрд. 663 млн. лв. и повишение на приходите над разходите в размер на 149 млн. лв.

Въпреки крайно неблагоприятните климатични условия през 1983 г. доброто изпълнение на бюджета се постигна благодарение на своевременните и ефикасни мерки, които партията и правителството взеха за преодоляване на последиците от тези условия.

Усилията, които трудовите колективи полагат за изпълнението на държавните планови задачи и насрещните планове, и резултатите от изтеклите десет месеца ни дават основание да преценим, че бюджетът и за 1984 г. ще бъде изпълнен успешно.

Държавният бюджет, който Народното събрание ще разгледа и утвърди за 1985 г., ще се изпълнява през последната година на осмата петилетка. От организацията, която ще създадем за неговото изпълнение, ще зависи осигуряването на финансовите ресурси, необходими за осъществява-

не предназначенията на петилетката. Това изисква максимална мобилизация на усилията на всички трудови колективи за по-нататъшно разкриване и използване на резервите, за най-пестеливо изразходване на всички ресурси — материални, трудови, финансови и валутни. Борбата за провеждане на строг режим на икономии навсякъде и във всичко трябва да се превърне във всенародна задача.

Една от най-главните задачи на стопанските организации трябва да бъде всестранният и системен анализ на всички елементи, свързани с възпроизводствения процес и образувачи себестойността на произвежданата продукция. Централно място в този анализ следва да заема всеки разход за суровини, материали, гориво и енергия. Наложително е да се вземат всички мерки за ефективно използване на оборотните средства, за ускоряване на тяхната обръщаемост. С особено внимание следва да се следят и разходите за труд. Органите на финансово-кредитната система ще засилят своя контрол и своето участие за точното формиране на доходите на стопанските организации, за правилното изразходване на средствата, за истинска резултативност на фонда „Работна заплата“.

В крайна сметка чрез намаляване на веществените разходи и разходите за жив труд следва да се постигне увеличаване на натрупванията за формиране на собствената финансова база на стопанските организации, натрупванията за обществото, акумулирани в централизирания паричен фонд на държавата.

Големи и отговорни са изискванията и към народните съвети и всички органи и организации на бюджетна издръжка. Настоячивото търсене на допълнителни собствени приходи и пестеливото изразходване на предвидените по бюджета средства следва да бъде тяхна основна задача. Особени грижи трябва да се полагат и за по-нататъшното повишаване на социалната ефективност при разходването на средства в съответствие с високите партийни изисквания.

Тези задачи, както за производствената, така и за извън-производствената сфера, могат да се изпълнят най-добре, като се прилага повсеместно икономическият подход и неговият механизъм, като се използват възможностите на фундаменталната теоретична постановка за държавата-собственик и трудовия колектив — стопанин на средствата за производство. На тази основа с насрещните планове и бюджети следва да се осигури увеличаване на приходите от дейността на стопанските и другите социалистически организации, да се повишат обществената производителност на труда и рентабилността на производството, все по-пълно и по-пълно да се задоволяват социалните потребности на трудовите колективи.

Едновременно с това на всички равнища на управление трябва да осигурим строго спазване на финансовата дисциплина, за да може тя, както е посочено в Дългосрочната програма на партията за подобряване на качеството, „да стане непоклатима бариера при разхода на финансови и валутни ресурси...“. Тези изисквания обуславят и задачите на финансовия контрол. Своевременното предотвратяване на нарушенията и опазването на социалистическата собственост би спестило значителни финансови ресурси на народното стопанство.

Няма съмнение, че под ръководството на Българската комунистическа партия и в чест на нейния Тринадесети конгрес трудещите се в нашата страна ще постигнат нови успехи в по-нататъшната всеотдайна и повсеместна интензификация на народното стопанство и на тази основа ще се осигури изпълнението и преизпълнението и на приходите на държавния бюджет за 1985 г.

От името на правителството моля, уважаеми другарки и другари народни представители, да приемете предложения законопроект за държавния бюджет на Народна република България за 1985 г. и отчета за изпълнението на бюджета за 1983 г.

Благодаря за вниманието! (*Ръкопляскания*)

Председател Стайко Тодоров: Другарки и другари народни представители! В постоянните комисии на Народното събрание бяха обсъдени обстойно проектопланът и проектобюджетът за 1985 г. На съвместно заседание Комисията по обществено-икономическото развитие, Законодателната комисия и ръководствата на другите постоянни комисии разгледаха направените бележки и предложения.

Съдоклад от името на постоянните комисии и по двата законопроекта ще направи председателят на Комисията по обществено-икономическото развитие Кирил Зарев, на когото предоставям думата.

Кирил Зарев: Другарки и другари народни представители! Постоянните комисии на Народното събрание и техните работни групи активно участваха в подготовката и обсъждането на проектите за единния план и държавния бюджет на Народна република България за 1985 г. Работни групи от народни представители извършиха проверки в основни заводи, комбинати и стопански организации, в отрасловите министерства, в изпълнителните комитети на окръжните народни съвети в процеса на разработването на проектоплана и проектобюджета и на място изразиха своите съображения и препоръки.

На 20 ноември т. г. Комисията по общественно-икономическото развитие съвместно със Законодателната и ръководствата на другите постоянни комисии обсъдиха внесените в Народното събрание от Министерския съвет законопроекти за единния план и държавния бюджет, изразиха своята подкрепа и приеха някои съображения и предложения по тях.

Основни изисквания при подготовката и обсъждането на проектоплана и проектобюджета бяха:

първо, създаване на условия за успешно изпълнение на решенията на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия и последователно приложение на постановките и подходите, разработени от др. Тодор Живков след конгреса, за комплексно и динамично развитие на народното стопанство по пътя на интензификацията на производството и повишаване качеството на продукцията на основата на широко внедряване постиженията на научно-техническата революция, усъвършенствуване структурата на производството и прилагане на икономическия подход и неговия механизъм;

второ, разширяване участието на страната в международното разделение на труда в съответствие с постановките и решенията на Икономическото съвещание на високо равнище на страните — членки на Съвета за икономическа взаимопомощ, от м. юни 1984 г.;

трето, успешно изпълнение на осмия петгодишен план и създаване на благоприятни условия и предпоставки за интензивно развитие на страната през деветата петилетка.

След като обсъдиха проектите за единния план и държавния бюджет, постоянните комисии на Народното събрание считат, че те осигуряват успешното изпълнение на решенията на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия, на Закона за социално-икономическото развитие през осмата петилетка и създават добри предпоставки за реализиране забележителните решения на Ноемврийския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия (1984 г.).

Какви са мотивите на постоянните комисии?

Те оценяват за много съществено и положително това, че с проектите се създават необходимите условия за осъществяване на главната социално-икономическа задача — все по-пълно задоволяване на непрекъснато нарастващите материални, духовни и социални потребности на народа. С изпълнението на посочените в тях основни показатели, отнасящи се до благосъстоянието на народа, се постига предвиденото равнище на потребление на хранителни продукти и на промишлени стоки на човек от населението.

Повишаването на жизненото равнище на народа, набелязано в проектоплана за 1985 г., се основава на по-нататъш-

1328 АИОТ

ния растеж на националния доход и на обществената производителност на труда. При това нарастването на националния доход е предвидено да се постигне с минимално увеличаване на материалните ресурси и с въвеждане на нови основни фондове в размер, близък до планирания.

В съвременната обстановка е твърде съществено това, че с проектоплана се осигурява по-нататъшно динамично и ефективно развитие на народното стопанство, провеждат се прогресивни изменения в отрасловата структура на производството. Водещият отрасъл на народното стопанство — промишлеността, продължава да се развива с високи и стабилни темпове. Обемът на промишлената продукция през 1985 г. ще се увеличи с 5,2 на сто. Особено съществено е това, че решаващ дял за увеличението имат отраслите, които са носители на техническия прогрес — машиностроене, електроника, химическа промишленост, металургия. Значително ще нарасне също така и селскостопанската продукция.

С проектоплана се създават обективни условия за по-нататъшно изграждане и усъвършенстване на материално-техническата база на обществото в съответствие с решенията на Дванадесетия конгрес и с постановките на др. Тодор Живков след конгреса. Ускореното обновяване на техническата и технологичната база на нашето производство ще има решаваща роля както за повишаването на производителността на труда и качеството на продукцията, така и за укрепване позициите ни на международните пазари.

В областта на внедряването на научно-техническите постижения съвсем правилно вниманието се насочва към обновяването и усъвършенстването на технологиите и изделията, към създаване на автоматизирани системи на производството, труда и управлението. Определени са 234 задачи за внедряване на научно-технически постижения с национално значение, от които най-много са задачите за внедряване на нови и усъвършенствувани технологии — 103; за производство на нови и усъвършенствувани изделия — 61; за създаване на автоматизирани системи на производството, труда и управлението — 53. Значителен е напредъкът на електронизацията на нашата продукция като определяща характеристика на съвременното производство.

С проекта за единния план за 1985 г. се предвижда средствата за научноизследователска и инженерно-внедрителска дейност да се увеличат с около 8 на сто и числеността на персонала в науката и научното обслужване да достигне 79 200 като решаваща предпоставка за разгръщане усилията на страната за овладяване достиженията на научно-техническата революция. Създадени са по-добри научно-технически, икономически, организационни, кадрови и други условия за последователно изпълнение на решенията на На-

ционалната партийна конференция и Дългосрочната програма на партията за подобряване на качеството и ускорено обновление на продукцията. Набелязани са конкретни мероприятия за повишаване на качеството и надеждността на изделията и преди всичко на тези, по които страната е специализирана в рамките на Съвета за икономическа взаимопомощ, за усвояване на нова продукция, с която да се обогати и разшири нашето участие на международните пазари, за създаване на условия за гъвкаво реагиране на икономиката ни към бързоизменящите се условия и изисквания на пазара, включително и чрез изграждането на малки и средни предприятия.

Ударението в тази насока е поставено с предимство на таква производства като гъвкави автоматизирани производствени системи, автоматични технологични линии, роботи и манипулатори, микрокомпютри, биотехнологични и малотонажни химически продукти, качествени и свръхчисти метали, нови тъкани, облекла и други видове предмети за потребление.

С проекта на държавния бюджет за 1985 г. се осигурява финансирането на най-главните направления в развитието на нашата страна. Осигурени са средства за реализиране на важните мероприятия, които нашата партия прие за повишаване на жизненото равнище на народа в изпълнение на Декемврийската програма.

Другарки и другари народни представители! Обсъждането на проектоплана и проектобюджета в постоянните комисии показва, че през 1985 г. трябва да разгърнем активна дейност за осигуряване изпълнението на плана и преди всичко за повишаване на обществената производителност на труда, за икономичното използване на материалните ресурси, за повишаване на качеството на продукцията на основата на ускореното внедряване достиженията на научно-техническия прогрес.

В съответствие с указанията на другаря Тодор Живков сега творческата енергия и силите на научно-техническия потенциал на страната основно трябва да се насочат към стратегическите направления на научно-техническия прогрес (комплексна автоматизация, електроника и електронизация, оптикоелектроника и лазерна техника, биотехнологии, създаване на нови материали — на нова суровинна база, внедряване на високопроизводителни технологии и други).

Усилията на научните колективи следва да се насочат още по-мощно и последователно към нови технологични и технически решения, като същевременно се укрепи тяхната материално-техническа база и се усъвършенствува материалното стимулиране в тази толкова важна за бъдещето на страната дейност. Само по този начин нашата наука, научно-

внедрителските организации ще дават своя значим принос за изпълнение на плана за следващата година, за развитието на страната в съответствие с изискванията на съвременната научно-техническа революция.

Комисиите отбелязват, че все още в редица предприятия производителността на труда е ниска, организацията на труда не е на равнището на изискванията на партийните решения. Не задоволява и работата по места за икономично използване на енергийно-суровинните ресурси, за намаляване на материално- и енергопоглъщаемостта на продукцията, за повишаване степента на натоварване на производствените мощности, за полъпване на експортната ни листа с нова и търсена продукция. Затова стопанските организации и предприятията трябва да обърнат сериозно внимание на бригадната организация и на заплащането на труда с оглед повишаване на обществената производителност на труда, най-ефективното оползотворяване на енергията, суровините и материалите чрез строг режим на икономии, на по-пълното натоварване на производствените мощности като решаващи условия за изпълнение и преизпълнение на плановите задачи.

Успешното реализиране на плана и бюджета в най-голяма степен зависи от последователното внедряване на икономическия подход и неговия механизъм. В тази връзка е необходимо най-пълноценно да се използват принципите на стопанската сметка, да се осъществи балансираност на държавните планови задачи на всички равнища на управление и преди всичко в предприятията, още по-пълно и конкретно да се обвързва работната заплата с крайните стопански резултати, да се осигурява „сблъсък“ на производителите с външния и вътрешния пазар.

Централно място в плановете на всяко предприятие и на всяка стопанска организация трябва да заемат конкретните проблеми за подобряване на качеството на продукцията. За осъществяването на тази изключително важна задача е необходимо чрез засилен контрол да се осигури недопускане в производството на никакви отклонения от изискванията на държавните стандарти и нормали. Усилията на трудовите колективи трябва да се насочат към съществено подобряване на надеждността на изделията, към обезпечаване на гаранционните им срокове. Те следва да се мобилизират за ускорено внедряване на авангардни технологии и на нова съвременна техника, които да спомогнат за постигането на високи технико-икономически параметри на нашата продукция.

Необходимо е отрасловите министерства и съответните други ведомства съвместно с Министерството на външната търговия да окажат ефективна помощ на предприятията и стопанските организации в работата им по увеличаване на

производството на продукцията и по внедряване на технологии, с които да се разширят нашите пазарни възможности. Стопанските ръководители и трудовите колективи би следвало да се оценяват преди всичко по мащабите и ефективността на присъствието им на външния и вътрешния пазар.

Практиката показва, че трябва да се разгърне мащабна работа за подобряване на осигуреността на вътрешния пазар с потребителски стоки не само за годината, но и по сезони. Тази задача изисква да се повиши активността на Министерството на производството и търговията с потребителски стоки и да се постигне по-висока степен на координираност на пазарната политика с министерствата и другите ведомства. Време е да се прекрати никому ненужната практика, когато настъпи сезонът, тогава да започва борба за осигуряване на необходимите стоки. Не би следвало да се търпи повече от компетентните органи неудовлетворителното състояние на някои услуги. Чрез подобряване структурата на стоковия фонд, повишаване качеството на стоките, на тяхното ритмично постъпване в търговската мрежа трябва да се създадат възможности за по-висока култура на търговията, за ефективно покритие на паричните доходи на населението с необходимите стоки и услуги. В тази връзка системата на самозадоволяване трябва да заеме още по-добре своето достойно място.

През следващата година се предвижда изграждането на близо 80 хиляди жилища. Решаването на тази задача е от първостепенно значение за успешното реализиране на програмата за повишаване на жизненото равнище на народа. Необходимо е да бъде създадена много добра организация и от инвеститори, и от строители, за да се изпълни изцяло тази толкова важна задача.

С оглед преодоляване на проявилите се трудности във водоснабдяването на редица териториални единици и населени места през тази година с предимство трябва да се решават задачите за осигуряване необходимата вода в редица райони на страната. Компетентните органи трябва да насочат необходимите ресурси за бързото изграждане на съоръжения за водоснабдяване на нуждаещите се селищни системи и новоизградени жилищни комплекси.

Много съществен е сега и въпросът за разпределението на плана по тримесечия и месеци. Неравномерното разпределение на плановите задачи по отделни тримесечия и месеци на тази година доведе до непълно използване на производствените мощности и до сериозни затруднения в системата на материално-техническото снабдяване. Това не трябва да се допуска през идната година.

Чрез спазване на принципа на равномерното разпределение на плана ще се гарантира не само необходимата ритмич-

ност при изпълнението на плановите задачи, но и произтичащата от него съгласуваност в производствените връзки между отделните предприятия и стопански организации. На тази основа ще се създават възможности за равномерно постъпване в сферата на обръщението на необходимите средства за производство и предмети за потребление както за нуждите на страната, така и за международния пазар. По този начин ще се избягнат и ненужни напрежения в работата на отделни сектори на народното стопанство.

Задачите по плана за следващата година ще стигнат до трудовите колективи, бригадите и отделните работници чрез насрещния план. Поради това е необходимо работата по първоначалния вариант на насрещните планове на предприятията да приключи до 20—25 декември тази година. За успешното изпълнение на тази задача отрасловите и функционалните министерства и стопанските организации трябва да окажат своевременна и ефикасна помощ на предприятията. Особено внимание да се обърне на разкриването на резервите за повишаване на производителността на труда и пестеливото използване на енергията, суровините и материалите и на тяхното включване в насрещните планове.

Другарки и другари народни представители! Внесените проекти за единния план и държавния бюджет за 1985 г. са колективно дело. В тяхното подготвяне и обсъждане активно участваха трудовите колективи, специалистите от стопанските организации, министерствата, окръжните народни съвети, профсъюзите, Комсомолът, научно-техническите съюзи, всички народни представители.

Неоценими са ролята и личният пример на др. Тодор Живков за правилното определяне на стратегията на нашето социално-икономическо развитие в съвременната обстановка за овладяване постиженията на научно-техническата революция като глобален фактор в борбата за изграждането на развито социалистическо общество в нашата страна. На тази стратегия са подчинени планът и бюджетът за следващата година.

От името на постоянните комисии ви предлагам да обсъдите и утвърдите предложените проектоплан и проектобюджет за 1985 г.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания)*

Председател Станко Тодоров: Другари! Преди да пристъпим към разисквания по двата законопроекта, обявявам 30 минути почивка.

(След почивката)

Председателстващ Атанас Димитров: Другарки и другари народни представители, преминаваме към разисквания по законопроектите по плана и бюджета.

Съобщавам за сведение на Народното събрание, че досега 12 народни представители са изявили желание да се изкажат по законопроектите.

Пръв има думата народният представител Петър Дюлгеров.

Петър Дюлгеров: Другарки и другари народни представители! Днес обсъждаме документи с голямо значение, които засягат непосредствено живота на цялото общество и на всеки български гражданин. Нашата голяма отговорност е да приемем такъв план и бюджет, които да съответствуват и на новите потребности на развитието, и на порасналите възможности на нацията. Наш дълг е да съизмерим заложеното в плана със стратегията на партията, да преценим гарантира ли той по-нататъшното ѝ провеждане в живота, осигурява ли прогреса на обществото, удовлетворява ли интересите на трудещите се.

Наистина изключително високи са изходните позиции, критериите и изискванията към плана за идущата година. Те се формират от големите цели, които си поставяме, от новите подходи и средства, с които ще ги реализираме, от международната икономическа и политическа обстановка, в която работим.

С плана за 1985 г. ще се решават крупни и сложни задачи. Те са завършек на осмата петилетка и са обусловени от дълбоките преобразования, които нашата партия осъществява след Дванадесетия конгрес и Националната партийна конференция. Определящото в тях е курсът към повсеместна интензификация — изграждането на материално-техническата база на зрелия социализъм върху основата на съвременната научно-техническа революция, решаването на ключовия проблем за подобряване на качеството. Те са конкретен израз на висшата цел — все по-пълното и комплексно задоволяване на материалните, духовните и социалните потребности на народа.

Ние тръгваме към изпълнението на тези задачи от една солидна база. Това са преди всичко завоеванията в темповите и стабилността на социално-икономическото развитие, постигнати в условията на сложна стопанска конюнктура, ограничени ресурси и силен политически и икономически натиск срещу социализма. Това са принципно новите виждания и подходи на партията, усъвършенствуваните методи на управление и стопанисване, които вече показаха своята жизненост и предимство. Ние имаме добра позиция в социалистическата икономическа интеграция, имаме специализирани произ-

водства и изделия на световно ниво, и то в най-перспективните отрасли на икономиката.

Следователно разполагаме с потенциал и предпоставки да превърнем 1985 г. в най-плодоносната година на осмата петилетка и да подготвим прехода към новия петгодишен план.

От представения проектоплан се вижда, че той се основава на тези завоевания и предпоставки, изхожда от изискванията да се продължат и развият по-нататък обновителните процеси, да се реализират новаторските идеи и постановки на др. Тодор Живков за стратегията на социалистическото строителство на съвременния етап. Проектопланът е ориентиран към реализиране на националните програми по техническия прогрес, на дългосрочната програма по качеството, към преимуществено развитие на стратегическите отрасли и производства. Ресурсите на обществото се насочват за решаване на производствените и социалните задачи на годината и на проблемите от перспективен характер.

Имаме основание да кажем, че предвидените темпове, пропорции и показатели са добри. Гарантира се значителен растеж на националния доход, на работната заплата, на обществените фондове за потребление, прави се нова крачка за подобряване на общественото обслужване, на стоковата осигуреност на пазара, на жизнената и трудовата среда. Видно е, че през 1985 г. българският гражданин ще има по-висок жизнен стандарт, неговите потребности ще бъдат задоволени по-пълно. А това е най-доброто доказателство, че планираното отговаря на интересите на трудещите се и ще срещне пълна подкрепа от тяхна страна.

Подготовката на проектоплана премина през много етапи. Той беше разработван и обсъждан продължително време и на всички равнища на управлението. Проведени бяха конструктивен диалог и широка дискусия, които спомогнаха отрано да се видят проблемите, да се постигне по-голяма реалност и обвързка на показателите и ресурсите, да се създават технически, икономически, управленски и договорни условия за неговото изпълнение. Положителни черти на подхода в съставянето на плана са и новият начин на планиране на капиталните вложения, разширеното приложение на нормативния метод, по-нататъшното задълбочаване на интеграцията и на специализацията на нашата икономика в съответствие с решенията на Московското икономическо съвещание на страните — членки на Съвета за икономическа взаимопомощ.

Действително проектопланът очертава верни насоки и представлява реалистична програма. Сега главното е как ще я приведем в изпълнение. Реализирането на държавния план ще премине през насрещните планове на трудовите ко-

лективи. Те ще го конкретизират, осигуряват и обогатяват. Големите цели, които си поставяме тук, ще получат работен облик, ще станат разбиране на милионите трудещите се и поета отговорност от тях именно чрез насрещните планове. Затова тяхното съставяне и изпълнение е главната обществено-политическа задача сега.

В тази връзка на преден план излизат някои проблеми с възлово значение. Тук не става дума за множеството проявили се в диалога по плана разногласия и спорове, за отделни нерешени въпроси и необвързки, а за ония ключови задачи на нашето развитие, които другарят Тодор Живков поставя с острота и настойчивост в периода след Дванадесетия конгрес, и особено Ноемврийският пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия. Кои са тези ключови задачи?

На първо място, това е осигуряването на висок растеж на производителността на труда като главен критерий на интензивното развитие на икономиката и ефективността на производството. Защото в крайна сметка производителността на труда е прекият измерител за степента на използването на всички ресурси на обществото и на реалния напредък в развитието на материално-техническата база и на субективния фактор. Но с проектоплана не се достига по този толкова важен показател определеното равнище за петилетката от Тезисите на Дванадесетия конгрес, а също и от Закона за единния план за социално-икономическото развитие. Оттук идва необходимостта да превърнем повишаването на производителността на труда в главно съдържание на нашата работа и борба за изпълнението на плана.

Другата ключова задача е подобряването на качеството. През идущата година трябва да постигнем осезателни резултати в осъществяването на Дългосрочната програма на партията. По този път ще решаваме и жизнено важния за нашата нация въпрос за валутната ефективност на икономиката. Фактите показват, че програмите, лостовете и механизмите за подобряване на качеството все още мудно се привеждат в действие.

На трето място, това е икономичното и ефективно използване на суровините, материалите, горивата и енергията. От равнището на материалните разходи в най-голяма степен зависи ефективността на производството. Необходимостта от специално внимание към този проблем се диктува от напрегнатите материални баланси за идущата година, от незадоволителните резултати в тази област през изминалите четири години, от поскъпването и дефицита на суровините и енергийните ресурси. Въпреки това положение много ценни суровини и материали се разхищават и похабяват.

Главното средство за решаване на основните икономически и социални проблеми на нашето развитие е научно-техническият прогрес, внедряването на върховите постижения на научно-техническата революция. Именно към това партията и лично другарят Тодор Живков насочва днес вниманието на целия народ.

И наистина без внедряване на съвременните постижения на науката и техниката не може рязко да се повишава производителността на труда, да се подобрят качеството и конкурентоспособността на изделията, икономично и ефективно да се използват материално-енергийните ресурси. Без научно-техническия прогрес не можем да изменяме характера, съдържанието и условията на труда, да развиваме творческите способности и професионалните качества на личността.

Едва ли е нужно да доказваме колко вярно и важно е това. Така поставената от партията фундаментална задача извежда на преден план потребността от намирането на работни механизми за нейното практическо реализиране. Защото ние имаме политическата линия, имаме материалните и финансовите ресурси, имаме кадровите възможности да използваме широко постиженията на научно-техническата революция.

Сега в науката и научното обслужване у нас са заети 78 хил. души; 12 хиляди са изобретателите и 40 хиляди са активните рационализатори. В предприятията работят около 40 хиляди конструктори, технолози и проектанти. Този потенциал обхваща около 4 на сто от населението в трудоспособна възраст, което ни приближава до най-развитите страни в света.

Както се вижда от проектоплана, над 40 на сто от капиталните вложения в материалната сфера се насочват за реализиране на целевите програми за развитие на стратегическите направления на научно-техническия прогрес. Отделят се 734 млн. лв. за научноизследователска и инженерно-внедрителска дейност.

Следователно на науката и техническия прогрес е заложено много и на тях планът отрежда водеща роля. Основанията за това са както в потенциалните възможности, така и в реалните ни постижения. Те нагледно бяха показани на Пловдивския панаир. Те са във внушителния дял на техническия прогрес, в прираста на националния доход.

Но възможностите, които сме създали и които ни предоставя съвременната научно-техническа революция, далеч не се използват. Бавно нараства както броят, така и ефектът на внедряваните научно-технически постижения в производството. Сега само 25—30 на сто от научно-техническите раз-

работки се внедряват. Такова е положението и с изобретенията и рационализациите.

Както показва практиката, това се дължи на някои сериозни несъвършенства в планирането, организацията и стимулирането на научно-техническия прогрес.

Истината е, че досега не съумяхме да направим научно-техническия прогрес основна тъкан, основно съдържание на плана, т. е. да го превърнем в научно-технически план, който обосновава и осигурява темповете, пропорциите и показателите на социално-икономическото развитие. А тази задача с голяма сила беше поставена от другаря Тодор Живков още преди 2 години на Декемврийския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия.

Всъщност досега техническият прогрес е стоял в плана частично, изолирано, като един от неговите раздели. Ако погледнем в едно предприятие, а и по-нагоре от него, ще видим множество програми: за автоматизация и механизация, за качеството, за ръчния труд, за икономите, за условията на труда, за квалификацията, които всъщност се явяват в повечето случаи притурка на плана. Когато не се реализират в цялота тези програми и потърсим причината за това, се вижда, че те не са обединени в единен, ресурсно осигурен план за технически прогрес на всички нива на управлението.

Ние имаме изградена цялостна система за научно обслужване, но нейната реализаторска сила е недостатъчна. За да се преодолее това противоречие между наличния потенциал и неговото използване, са правени немалко преустройства. Но трябва още много да се работи, за да стане техническият прогрес определяща черта на производството, да навлезе в предприятията, в колективите, да стане стил на мислене и действие на всички кадри.

Обществената дейност има значителен принос за масовото включване на трудещите се в научно-техническия прогрес. Но заедно с това нейната организация страда от съществени недостатъци, защото е разпокъсана и обременена с много звена и форми. Вместо да се даде широк път на творческо продуктивните форми за масово включване на специалисти и работници, растат паразитните звена извън колектива със съвещателен, координиращ и представителен характер. На централно равнище фактически функционират над 60 самостоятелни организации, съюзи, комисии, щабове, съвети и други институции, а по отраслова и териториална линия те наброяват много повече. Зад привидното многообразие от обществени форми се крие дублиране и разпокъсаност на дейности и функции, формализъм и многократно отчитане на един и същ резултат.

Очевидно налага се държавната и обществената дейност по техническия прогрес да се свърже най-тясно с колективите, с предприятията, където възникват научно-техническите проблеми, да се постави центърът на действието на конкретната работа, на конкретния резултат. Ето това е един сериозен организационен проблем на научно-техническия прогрес, чието решение трябва да се търси с нови средства.

Планирането и организацията на техническия прогрес са много важни за неговото развитие. Но възловият въпрос като че ли си остава заинтересоваността на производителите, заинтересоваността на предприятията от техническия прогрес. Защото може да има много и добри разработки, но те ще си останат нереализирани, ако предприятията не са стимулирани и икономически принудени да ги внедряват.

Досегашните икономически условия позволяват едно предприятие да не внедрява техническия прогрес, да си живее спокойно, да печели, да разпределя доходи и заплати за сметка на потребителите и дотациите от бюджета. И, обратно, когато обновява техниката, технологията и продукцията, да понася рисковете и трудностите, без да получава особена изгода. Става така, че обществото като цяло е заинтересувано от техническия прогрес, а интересите на отделния колектив не са равностойни за него. Вероятно това е и една от причините за слабо присъствие на научно-техническия прогрес в насрещните планове на колективите. Разбира се, материалната заинтересованост трябва да се прокара по целия цикъл „изследване — внедряване“, но очевидно сферата на производството се нуждае от особено внимание.

Във връзка с изискването за максимално включване на техническия прогрес в насрещните планове, за разгръщането на инициативата на колективите в тази област следва да подчертаем, че през идущата година условията ще бъдат много по-благоприятни. Защото премахването на лимитните ограничения в ползуването на собствени средства и банкови кредити създава много по-големи възможности за обновление на основните фондове и въвеждане на нова високопроизводителна техника и технологии.

Другарки и другари! Резултатите за годината, резултатите за петилетката ще бъдат толкова по-високи, колкото по-добре съумеем да използваме производствените мощности, суровинно-енергийните ресурси, труда на хората. Изключително важен е голям резерв за това е подобряването на дисциплината. Знае се какъв огромен потенциал се крие в този резерв, колко загуби търпим от престои и неуплътняване на работното време, от текучество и самоотлъчки, от аварии и брак, от нарушения на договорната дисциплина. Изчисленията показват, че ако само наполовина се намалят загубите на работно време, националният доход ще се уве-

личи с около един милиард лева. А това не иска капитални вложения, дълги срокове. Неведнъж въпросът за дисциплината е поставян, но чувствителни промени не настъпват.

Обществото има и интерес, и възможности да реши този проблем. Той наистина е сложен, причините са много и опростенчески не бива да се гледа на него. Но едно е ясно, че всяко е в ръцете на субективния фактор, че са необходими не призови и агитация, а конкретна и повсеместна работа, която използва за въздействие и принуда икономически, административни и обществени средства. Тук са необходими много по-решителни, а в някои случаи и драстични мерки срещу безстопанствеността, либерализма и безотговорното отношение към трудовите задължения отгоре до долу. Имаме всички основания още сега, незабавно да се заемем с този проблем, в процеса на изработването на насрещните планове да направим пофакторен анализ, да разкрием и отстраним причините за загубите от лошата дисциплина и безстопанствеността, да оползотворим тези резерви. Профсъюзите ще преразгледат сериозно досегашната си работа и в тясно взаимодействие с другите органи ще превърнат укрепването на дисциплината в своя първостепенна задача.

Предстои една нелека година. Най-отговорните участъци в борбата за изпълнението на плана са очертани ясно. Знае се допуснатото изоставане в някои сфери. На по-голямата част от трудовите колективи в резултат на проведения диалог са ясни задачите за 1985 г. и вече сериозно работят по насрещните си планове. Но в никакъв случай не бива да оставим без отговор нерешените все още въпроси на значителен брой предприятия, които са застрашени да влязат в новата година без насрещен план, без ясна програма за работа. Ръководствата на министерствата и стопанските организации трябва да се държат отговорни за всеки оставен в това положение колектив.

Бюрото на Централния съвет на Българските професионални съюзи обсъди проектоплана и бюджета за 1985 г. и подкрепи тези проекти. Ние очертахме нашите задачи и под ръководството на партията ще организираме всенародно съревнование за изпълнение на плана.

От името на парламентарната група на Българската комунистическа партия предлагам на народните представители да одобрят законопроектите за единния план за социално-икономическото развитие и за бюджета на страната за 1985 г.

Благодаря. *(Ръкопляскания)*

Председателстващ Атанас Димитров: Има думата народният представител Алекси Иванов.

Алекси Иванов: Уважаеми другарки и другари народни представители! Проектите за единния план за социално-икономическото развитие на Народна република България през 1985 г. и за държавния бюджет са документи от изключително важно значение за научно-техническото обосноваване на целите и задачите, които стоят пред нашия народ в неговата благородна работа и борба за изграждане на зрялото социалистическо общество.

Проектът за единния план осигурява стабилни икономически темпове, които ще гарантират успешното изпълнение на решенията на Дванадесетия партиен конгрес за по-нататъшното издигане на жизненото равнище на трудещите се в нашата страна. Той е продължение и завършек на плана за цялата осма петилетка, чието пълно претворяване в живота ще позволи да създадем стабилна база за новите задачи през следващата девета петилетка.

Тук беше направена равностметка на нашите постижения през 1984 г. и четирите години на осмия петгодишен план. Главният извод от равностметката е, че и през този период животелната сила на априлската социално-икономическа стратегия на Българската комунистическа партия дава своите богати плодове.

Наистина и през този период, и през изминалите близо три десетилетия животът даде и дава категорични, блестящи доказателства за творческите мащаби, за съзидателната енергия на априлската генерална линия на партията, която изведе родината до най-високите върхове на материален и културен разцвет в нейната многовековна история.

Проектите за единния план за социално-икономическото развитие и за държавния бюджет са разработени в пълно съответствие с историческите решения на Дванадесетия конгрес, с високите изисквания на Националната партийна конференция. В тях са отразени новите теоретични разработки и практически подходи, развити от другаря Тодор Живков; съобразени са и с постановките в неговия доклад пред Ноемврийския пленум на Централния комитет на партията — документ с програмно, стратегическо значение, в който той научно обоснова проблемите на по-нататъшното осъществяване на глобалната стратегия на партията за изграждане на развития социализъм у нас в съответствие с изискванията на научно-техническата революция и на съвременната международна обстановка.

Високите върхове на материален и духовен разцвет, които България достигна в годините на априлското обновление и се утвърди като социалистическа държава с крепка икономика, със съвременна материално-техническа база, с научно обоснована икономическа стратегия и висок международен авторитет, са непоклатимата основа, върху която тя

си поставя за цел за една година да увеличи общия обем на промишлената продукция с 5,2 на сто, на селскостопанската — с 3,2 на сто, на обществената производителност на труда с не по-малко от 4,3 на сто и на националния доход с 4,1 на сто.

Проектът за единния план гарантира високи социални цели независимо от усложнената международна обстановка. Голямото негово достойнство е, че той е обърнат изцяло с лице към човека, към труженика на развитото социалистическо общество. Всичко, което предстои да се осъществява през 1985 г., е неотделимо свързано с по-нататъшното изпълнение на Декемврийската програма за издигане на народното благосъстояние. Доказателство за това е предвиденото повишаване на реалните доходи на човек от населението с 3 на сто, увеличаването на обществените фондове за потребление с 5,1 на сто, изграждането на 78 900 нови жилища, подобряването на материалната база на здравеопазването, образованието, културата и други.

В пълно съответствие с изискванията на политиката за развитие на селищните системи и решаване на въпросите на тяхната социална инфраструктура ще продължи изграждането на малки и средни предприятия на съвременно научно-техническо и технологично равнище.

С предвидените показатели в проектоплана не се изчерпват обаче всички възможности на нашата социалистическа икономика. И в това е заложена голямата идея — на основата на държавните планови задачи трудовите колективи като стопани на социалистическата собственост да разработят свои насрещни планове, чнето изпълнение да стане лична съдба и мотив за действие на всеки член на трудовия колектив в борбата за повишаване ръста на обществената производителност на труда, снижаване на материалните разходи, да се вълличат трудещите се в издирването и въвеждането в производството на нови резерви.

Другарки и другари! В резултат на интензификацията и ускореното внедряване на научно-техническия прогрес, на новия икономически подход и неговия механизъм, на новата бригадна организация на труда нашето селско стопанство постигна значителни успехи. Общата продукция по съпоставими цени в сравнение с 1980 г. нарасна през 1984 г. с около 11 процента. Успешно се изпълнява стратегическата задача за бързо увеличаване на зърното. От 7800 хил. т за същия период то нарасна на 9300 хил. т, или с 19 процента.

Решаващо значение за постигането на тези успехи има отглеждането на 2 млн. дка царевица на поливни площи по суперинтензивни технологии за добив по 1000 килограма царевица от декар. Това е изключително важно за решаване на зърнения проблем.

На тази основа ускорено се развива и животновъдството. Производството на месо в сравнение с 1980 г. се увеличава близо с 8 на сто, на мляко — близо с 14 на сто, на яйцата — с 10,6 на сто.

С проектоплана за 1985 г. се поставят отговорни задачи и пред селското стопанство, които имат решаващо значение за цялостното изпълнение на петилетката в този основен отрасъл на икономиката. Предвиденият ръст на обема на селскостопанската продукция с 3,2 на сто в сравнение с очакваното изпълнение за 1984 г. е реален и постижим. Главното внимание в този важен отрасъл на народното стопанство ще бъде насочено през идущата година за изпълнение на задачите, поставени от другаря Тодор Живков на Варненското съвещание през август тази година за осигуряване на стабилно и устойчиво развитие на селското стопанство чрез създаване на условия за решително намаляване на неговата зависимост от капризите на природата.

По-нататъшната реализация на стратегическия курс за повсеместна интензификация на базата на внедряването на суперинтензивни и авангардни технологии, използването на високопродуктивни сортове съобразно екологичните условия на отделните райони е основата, върху която правилно се предвижда производството на зърно през 1985 г. да достигне най-малко 11 млн. т.

Предвиденото увеличаване на производството на селскостопански продукти осигурява условия за подобряване на суровинната база на хранително-вкусовата промишленост, която — както е известно — има значение не само за по-пълно задоволяване на потребностите на населението, но и за разширяване на експортните възможности на страната. Затова правилно е предвидено нейният обем да нарасне с 4 на сто, като се внесат структурни изменения в полза на високо-ефективните и качествени производства, осигуряващи висока валутна възвръщаемост. Правилна е линията за увеличаване относителния дял на експорта на преработената продукция. В тази насока особено важно значение се придава на тютюневата, винарската, консервната и другите промишлености.

Другарки и другари! Позволете да спра вниманието ви на два проблема, от чието своевременно решаване в голяма степен зависи достигането на основните показатели, залегнали в плана.

Първият проблем се отнася до най-ефективното използване на поливните площи като един от главните пътища за повишаване на продукцията в селското стопанство. Както знаете, състоянието и проблемите на развитието на материално-техническата база на поливното земеделие бяха дълбоко анализирани и разработени в докладната записка на др. Тодор Живков до Политбюро на Централния комитет

на партията, на основата на която Министерският съвет утвърди специалната програма за увеличение и реконструкция на поливните площи.

Независимо от това, че ведомствата и колективите, които имат отношение към програмата, се заеха с решаване на задачите през 1984 г., данните показват, че не бе направено всичко за нейното реализиране. Независимо от положените усилия например нуждите от цимент досега са удовлетворени едва около 65—70 на сто; от различни видове тръби — около 70 на сто; от предвидените 750 основни строителни машини и транспортни средства за водно стопанство са предоставени едва около 100 броя.

Като се има предвид, че през следващата година се предвижда капиталните вложения в хидромелиоративното строителство да нараснат спрямо 1984 г. с 40 на сто и да достигнат сумата 335 млн. лв., с които ще се изградят 263 хил. нови и ще се реконструират 445 хил. дка поливни площи, необходимо е съответните министерства, другите ведомства и организации да вземат още отсега решителни мерки за изпълнение на задачите, които им предстоят във връзка с изпълнението на програмата.

Вторият проблем се отнася до основната производителна сила в селското стопанство — механизаторите.

Както е известно, успехите на нашето социалистическо селско стопанство, които го нареждат сред най-развитите страни в света, са плод и на всеотдайния труд на този челен отряд на селскостопанските труженици. Сега в този отрасъл работят над 125 хиляди механизатори, от които близо 20 хиляди са сдружени земеделци. Това са хората, които внедряват в практиката най-новите постижения на научно-техническия прогрес и челия опит, които творчески прилагат суперинтензивните и авангардните технологии и дават своя достоен принос за осъществяване на априлската аграрна политика на партията.

Някои данни обаче през последните години показват, че броят на механизаторите намалява и особено на тракторист-машинистите средногодишно с около 1200 души. Поради тази и редица други причини намалява и коефициентът на сменност на машините. Освен това незадоволителен е квалификационният и възрастовият състав на механизаторите. Едва около 19 на сто имат първи клас-квалификация, около 15 на сто от тях са завършили средните професионално-технически училища и техникуми, малък е относителният дял на механизаторите до 30-годишна възраст — едва 17 на сто.

Като се има предвид, че през следващите години все повече и повече ще се внедрява нова, по-сложна и высокопроизводителна техника, нови авангардни технологии и върхови постижения на научно-техническия прогрес, необходимо е

аграрно-промишлените комплекси и Националният аграрно-промишлен съюз още през 1985 г. да предприемат комплексни мерки за подобряване на работата с механизаторските кадри, за повишаване на тяхната квалификация, за по-добро решаване на социално-битовите въпроси, за осигуряване на превоз до работните им места.

Другарки и другари! Проектите за единния план за социално-икономическото развитие на родината и за държавния бюджет за 1985 г., които сега обсъждаме, са документи с огромно политическо, икономическо, социално и идеологическо значение за следващата, уверена крачка на нашия народ по пътя на зрелия социализъм.

Проникновената-далновидна априлска политика на Българската комунистическа партия, крепкото народно единство, все по-задълбочаващото се и всеотранно сътрудничество с великия Съветски съюз и с другите социалистически страни са гаранция, че 1985 г. въпреки усложнената международна обстановка ще бъде достоен финал на осмата петилетка, връх, от който ще се разкрият нови светли хоризонти пред социалистическа България.

Българският земеделски народен съюз, верният съюзник на братската Българска комунистическа партия както винаги по-рано, така и сега ще даде своя достоен принос за изпълнение на плана за социално-икономическото развитие на страната и бюджета за 1985 г.

Рамо до рамо с комунистите сдружените земеделци ще вложат силите, опита и знанията си във всенародната борба за изпълнение и преизпълнение на държавните задачи, за повишаване на качеството, за укрепване на дисциплината, за прилагането на авангардни технологии и повишаване ефективността на продукцията, за изпълнението на насрещните планове за следващата година, а с това и за цялостното изпълнение на осмия петгодишен план.

От името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз заявявам, че напълно одобряваме предложените законопроекти за единния план за социално-икономическото развитие и за държавния бюджет на Народна република България за 1985 г. и ще гласуваме за тяхното приемане.

Благодаря за вниманието! (*Ръкопляскания*)

Председателстващ Атанас Димитров: Има думата на родният представител Николай Хайтов.

Николай Хайтов: Другарки и другари народни представители! Приемам както плана, така и бюджета на държавата, включително онази част от бюджета, която се отнася до културата и образованието. Фактът, че средствата за из-

държката и развитие на образованието са около 100 млн. лв. повече от миналата година (точната цифра е 97 млн. лв.), а за културата се отреждат 33 млн. лв. над очакваното изпълнение през 1984 г., идва да ни убеди и да ни преубеди, че съставителите на бюджета са имали ясно съзнание за стратегическия характер на този вид дейности в нашата социалистическа държава.

Заедно с това информацията, която съпътствуват проектоплана за развитието на образованието и културата през 1985 г., ме навеждат на някои размишления, които бих искал да споделя с вас.

Чета например в тази информация, че условията за постъпване в първи клас на всички деца, които ще навършат 6-годишна възраст към 30 юни 1985 г., са осигурени. Ако съдя по това, което зная и виждам в Пловдивски окръг и по-специално в големите градове на този окръг — Пловдив, Асеновград и Карлово, трудно ми е да повярвам, че наистина са вече налице условията за приемане на всички деца, навършили 6-годишна възраст, в първи клас. Говоря за нормалните условия, необходими, за да се учат и развиват децата по всички правила на педагогиката, медицината и хигиената. Не на двусменно и трисменно обучение в прашни, претърпани стаи. За това става дума. Разбира се, че ако се напънем, ще можем да сместим всички деца, но това „сместване“ няма да мине без съответните отрицателни последици.

Допускам, че положението и в другите окръзи или поне в някои от градовете на тези окръзи е същото, както в Пловдивски, а именно, че нямаме пълна готовност и едва ли ще я имаме, нека си го кажем, още поне 3—4 години въпреки големите, а на места и героичните усилия на строителите да наваксат със строежи на нови училища, за да преодолеят и без това ограничените капацитетни възможности на строителството, което си има своите граници.

И освен това не разбирам защо трябва да се бърза и нещата да се претрупват? Какво страшно ще се случи, ако част от децата, навършили 6 години, постъпят в училището не в предварително определените, явно форсирани срокове? Та нали тези срокове ние ги определяме — както ги определяме, така ще ги и променим, стига да е в интерес на децата.

Четем по-нататък в информацията за образованието, че значителен брой ученици отпадат по време на обучението и не завършват средно образование.

Питам ви, има ли нещо по-естествено от това някои да отиват и да завършват навреме, а други да получават слаби бележки и да не завършат? Кой ще успява и кой ще остава, не зависи само от учителите, от учебната система, то зависи за съжаление в някаква степен и от природата, и от ге-

нетичните заложи у човека. У едни е вложена дарбата към по-ярко изразена умствена, а у други — към физическа дейност. Защо е необходимо да се стремим към невъзможното: всички еднакво да учат, всички в училището еднакво да успяват. Че какво страшно има в това, ако един младеж не завърши средно образование, но затова пък стане отличен тракторист, заварчик или готвач, дояч, шофьор или зидар. Ценността на съвременния човек се мери, както е известно, не по това какво носи под шапката, но и по онова, което може да върши с ръцете. Сума работи могат да се вършат и без средно образование. Обществената полезност на труда не всякога зависи от по-високото образование, да не говорим за това, че понякога тъкмо по-високото образование създава измамната илюзия, че този, който го има, е отреден само за интелектуален и дори само за ръководен труд.

Разбира се, училището трябва да полага усилия да развие природните заложи у младите хора до възможния предел. По това никой не спори, но защо да маскираме генетичните ограничения чрез изкуствено завишаване бележките на слабите ученици, просто за да няма слаби или ако ги има — да са много по-малко, отколкото са в действителност?

Преди 2 или 3 години четох, не мога да си спомня къде, един лозунг в едно училище: „Няма слаби ученици — има слаби учители“.

Е, добре, кажете ми кой учител при това положение ще се осмели да оценява учениците само според техните знания? И какъв е резултатът от всичко това? Лъжем себе си, лъжем и държавата, като ѝ пращаме сред много добре и отлично подготвени специалисти сума непълноценни, сума неподготвени, на които двойката е била преправена в последния момент на тройка или на четворка, за да се спази, така да се каже, благородната фасада. Аз не твърдя, че генетиката е предопределение свисше, макар че има и нещо такова. Че тя не може да се превъзмогне с усилия, но именно с усилия, и то с усилията на учащия се, а не да му се подарява средното образование и след това завършилият средно образование да се доучва за сметка на държавата.

Оценките в училището трябва да бъдат справедливи. Безпощадни, ако питате мен! И по тази справедливост трябва да се оценява работата на учителите, а не по липсата на слаби и ниски бележки. Само това е в интерес на учебната система, на обществото и в крайна сметка на държавата.

Аз приветствувам съобщението в информацията към държавния план и бюджета, че идната година ще бъдат изградени 805 класни стаи, но ми се ще да отбележа, че строител-

ството на училища трябва непременно да се засили, ако искаме реформата в образованието да бъде изведена до успешен край. Това е като препоръка за следващата година.

А сега — няколко думи и за културата.

Присъединявам се към градивното становище, което Комисията по духовните ценности изрази в решението по проектоплана и тъкмо във връзка с това становище ми се иска да привлека вниманието на народните представители върху някои дребни наглед, но извънредно важни проблеми според мен в сферата на литературата, изкуството и народната култура.

В становището на Комисията по духовните ценности е казано във връзка с плана и бюджета за 1985 г., цитирам: „Последователно да се прилага икономическият подход и неговият механизъм в духовната сфера“. Последователно — да, подписвам го с две ръце, но не и буквално!

Сигурен съм, че никой от Комисията по духовните ценности не смята, че икономическият подход и неговият механизъм трябва да се прилагат буквално — и в случая аз не оспорвам становището на комисията, а само изяснявам, че механизмите на икономическия подход не могат да бъдат еднакви както за леката промишленост или пък за селското стопанство, така и за културата по простата причина, че културата има някои много съществени различия от материалното производство, за които смятам, че не е необходимо да обяснявам.

Не съм аз първият, който е забелязал и който изтъква тези различия — те са многократно и забелязани, и зачетени в изказванията на много отговорни партийни държавни ръководители, на първо място в изказванията на др. Тодор Живков. Аз само припомням тези неща във връзка с факта, че през 1985 г. например е предвидено — главно във връзка с увеличението на печалбата, броят на посетителите на театрални и музикални представления например да надвишава (цитирам) „значително броя на посетителите, предвидени за същата година с плана за осмата петилетка“. Как ще го направим това?

И вторият факт, че съвкупната печалба на ДС „Българска книга“ трябва да нарасне с 3,2 млн. лв. спрямо плана за 1984 г. Просто ме е срам, че докато говорим за милиарди, аз се мотая с някакви 3—4 млн. лева.

Кой не иска в театрите да ходят повече хора? Кой не съзнава какво печелим, когато повече хора влизат в нашите, да си кажем истината, малко опразнени театри? Тук, поне в тази зала, такива не ми се вярва да има. Но когато свързваме посещенията в театрите главно с печалбата, ние опре-

делено грешим, когато изискваме от тях да спечелят непременно толкова и толкова лева. Друга е голямата, да не кажа великата, стратегическата по своята същност печалба, която ние очакваме от театрите. Тази невидима печалба трябва да гоним и да я догоним с всички сили и всички средства. Театрите също трябва да разберат, че държавата не е дойна крава. Трябва да го разберат и да се раздвижат.

Аз например не виждам защо трябваше някоя билети за театър да скачат от 0,50 лв. на 3,00 лв., за да спечелим милион или два?

Че какво са тези пари, които ние ще спечелим за бюджета на държавата? — Няколко стотин хиляди лева! Макар че българинът печели все повече и повече, което е вярно, но билетите за концерт и театър трябва да се намалят или поне не бива да се увеличават, така че да могат и децата да ходят на театър — стига това да ни помогне да отгледаме духовно развити граждани на нашата страна, което е основната цел на тези театри.

Същото и дори в по-голяма степен се отнася и до съдбата на българската книга.

Ще кажа без заобикалки, че тъкмо сега се намираме в едно земетръсно за българската книга положение. В един необикновен, никога неотбелязван досега спад в нейното търсене. Имам предвид не само търсенето на съвременни български автори, хайде, да кажем, че ние пишем лошо, макар че не е така, но имам предвид главно литературното наследство. Става дума за силно намаления интерес към проверени с времето художествени стойности, каквито са книгите на класици, като Вазов, Йовков, Захари Стоянов, Алеко Константинов, както и към творбите на автори, изиграли огромна роля за нашето национално и държавно развитие, като Любен Каравелов, Раковски и генералисимуса на българската публицистика Петко Рачев Славейков, чиито произведения слънчасват по книжарниците. Направих специална справка и се оказа, че са продадени около 1000—1200. Този факт трябва да ни какара да се замислим.

Резултатите от инвентаризацията на „залежалите книги“ в нашата страна за периода от 1979 — 1983 г., която беше завършена неотдавна, отбелязват, че около 1/5 от стойността на тези книги се пада на издателство „Български писател“, която издава литературна класика. Анализът по-натък показва, че половината от тези залежали книги са произведения на Захари Стоянов, на Алеко Константинов, на Йордан Йовков, на Димитър Димов, на Емилиян Станев, Антон Страшимиров, Пенчо Славейков — все първенци в нашата класика, все утвърдени и проверени с времето бележити имена. Ето по тази причина е преустановено издава-

нето например на Антон Страшимиров и Пенчо Славейков, за които има само 3—4 хиляди заявки. И, забележете, дори не всички библиотеки са поръчали поне по един екземпляр.

Към Любен Каравелов — певецът на нашата национална революция, чиято годишнина ще бъде тържествено отпразнувана по решение на Секретариата на Централния комитет на Българската комунистическа партия, заявките за неговите произведения са само 3000 броя. И неговото издание сега е под въпрос, ако спазим буквално икономическия механизъм, защото ще бъде губещо.

Вече е под въпрос издаването в четири тома на титана на българската революция Георги Раковски, за когото няма да казвам колко са получените заявки, за да не го тревожим в гроба. Подобно е положението дори с патриарха на българската литература Иван Вазов, с Яворов, с пролетарските поети Смирненски и Вапцаров, които също бяха засегнати от този суховец — и към техните произведения интересът е значително, застрашително спаднал.

Но как без тези творби, питам, ще възпитаваме младата българска нация? Как без съвременната българска литература, без съвременната литература на другите социалистически страни, съветската и други, ще изграждаме социалистически светоглед и самосъзнание, патриотично и класово интернационално чувство? Това не става без книгата, другари. С концерти само не става, става с книгите и с театрите, и, разбира се, с киното, за което няма да говоря тук, защото и без това имаме достатъчно проблеми.

Що се отнася до причините за спадането на интереса към българската литература и въобще и специално към българската класика, т. е. към българското литературно наследство, да не се лъжем, че тези причини се крият в книгоразпространението или в книгоиздаването. Това е примитивна, неточна и неверна позиция. Много са причините за внезапния отлив от българската книга, но главната причина е ценообразуването, което се прави почти на еднакви начала с ценообразуването на вносната, чуждата и преди всичко на развлекателната западна литература.

Например цената на „Шогун“ и цената на брилянтните Йовкови томчета с разкази е образувана речни-кажи по един и същ начин, но, разбира се, мнозинството от читателите, когато дойде време да избират книга за четене, ще посегнат да четат „Шогун“, защото там и кръв се лее, и глави се търкалят, има и дворцови интриги и екзотика и какво ли няма, а всичко това привлича масовия читател много повече от кротката, благородна проза на нашия голям класик Йордан Йовков. А не са една и две книгите като „Шогун“, които привличат българския читател, а го отвличат от българската

книга и постепенно възпитават у него вкус към развлекателното четиво, което изисква много по-малко усилия.

Аз не казвам, че „Шогун“ е лоша книга, че тя е напълно безполезна или вредна. Няма такова нещо. Аз правя само една съпоставка между родните и някои нашумели чужди книги, които се превеждат у нас не толкова заради техните художествени стойности, а заради, нека си го кажем открито — заради печалбата, която трябва да се догонва съгласно държавния план.

Забележете, другари народни представители, че тази година съвкупната печалба на ДС „Книгоразпространение и печат“ нараства с 3200 хил. лв. спрямо плана за 1984 г. Това означава, че и тази година, за да догоним печалбата, ще се наложи да печатим и препечатваме „Шогун“, Агата Кристи и други подобни на тях многотиражни издания и така процесът пренасочване на българския читател към този вид литература за сметка на родната литература ще продължи да се задълбочава, а това не е никак в съзвучие с нашите обществени и държавни интереси. Родната литература е в темелите на нашата родна култура и всяко посегателство върху нея е посегателство върху националната ни самобитност и самоличност. Защото с Агата Кристи и „Шогун“, колкото да са занимателни и приятно да масажират нервите и въображението, не можем да изграждаме нито социалистически светоглед, нито родолюбие, нито социалистическо самосъзнание. Това може да се постигне преди всичко с помощта на родната литература.

Какъв е изходът? — И проблемът, и изходът са набелязани съвсем определено в едно изказване на председателя на Държавния съвет Тодор Живков при откриването на книжарницата на Съюза на българските писатели. Неговата мисъл, неговите препоръки бяха: да се помисли дали не трябва чрез едно целенасочено ценообразуване да направим българската книга по-достъпна и да възстановим по този начин позагубения към нея интерес. Това не е цитат от изказването на др. Живков, аз само разказвам неговата идея, за която трябва, според мен, много сериозно да се хванем, сериозно да я обсъдим и още по-сериозно и по-навреме да я осъществим. А градивното в нея е, че икономическият механизъм трябва да се прилага не глобално, не механично и буквално, а отборно или както икономистите казват — диференцирано за различните видове литература. Затова трябва да се вземат предвид всички видове цели и всички видове видими и невидими печалби от една културна дейност, прицелена във великата задача да отглеждаме хора с нова, по-висша естетика, с по-силно и по-висше родолюбие, с по-висша нравственост, с по-голямо гражданско, социалистическо съзнание и чувство за дълг към държава и общество. Това

е било, това е и това ще бъде задачата над задачите, защото от качеството на човека, когото ние отглеждаме сега, зависят всички останали качества в духовната и веществената сфера на живота. Оттам ще трябва да започнем генералното решаване на въпроса за качеството — от човека.

В името на тази задача аз мисля, че ние много спокойно можем да се откажем от няколкото милиона лева печалба, които видоизменят в една или друга степен основните цели на театрите и особено на книгоиздаването. Ето например тази година се дават, както разбрах от информацията, дано е точна — 21 млн. лв. за подобряване на масовата музикална среда. Ръкопляскам на този великодушен жест, но заедно с това предлагам като първа стъпка към цялостното подобряване вече на духовната среда в сегашния бюджет например, като израз на добра воля, да снемем от „Българска книга и печат“ изискването да внесе предвидените в бюджета за 1985 г. нови 3200 хил. лв. печалба и да отидат тези пари за подобряване хала на българската книга. И то докато е време и още е възможно! Процесът е необратим в много отношения, другари! Тази година например съвкупната печалба, както разбрах, се увеличава с милиард и 579 млн. лв. и намалението на тази сума, аз го изчислих, е с 0,002 на сто. Ясно е, че изобщо няма да се почувствува.

Това — засега, а за по-нататък — въпросът за книгите и книгоразпространението ще трябва да бъде сериозно обсъден в Комисията по духовните ценности, и то като централна задача. Затова имат пълна готовност и нейният председател, и всичките ѝ членове. И да се изготви едно предложение, което ще внесе повече разум и повече ред в прилагането на икономическия механизъм към тъй наречените културни дейности.

Неотдавна, другари народни представители, при прокопаване на тунела за метрото в София работниците се натъкнали на една латрина — т. е. обществен клозет от римско време. Съвместното решение на археолози, архитекти и строители е, доколкото знам, да се пренесе с един мощен багер на подходящо място тази латрина, да се капсулира, да се складира, а когато метрото бъде готово — да я върнат обратно на същото място, за да видят софийските граждани как са изглеждали отходните места в Рим. Не е лошо като идея. Това обаче щяло да струва милион и половина, а според някои специалисти — най-малко 2 млн. лв. — горе-долу, колкото е необходимо на първо време да върнем към нов живот целокупното българско литературно наследство, чието съхраняване, чини ми се, е не по-малко належащо от спасяването на пикантната римска находка. (*Оживление*) Приведох този пример не за да ви развеселявам, а за да се видят мащабите, незначителните мащаби, в които

може да се вмести и реши въпросът за подобряване съдбата на българската книга, а не че съм против латрината.

С тези няколко бележки аз приемам плана и бюджета на държавата.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

Председателстващ Атанас Димитров: Има думата народният представител Маргарита Балова.

Маргарита Балова: Уважаеми другарки и другари народни представители! Сесията на Народното събрание с особена сила привличат интереса на българската младеж, защото на тях се решават възлови проблеми от социално-икономическото развитие на страната. Така е и сега — в края на 1984 г., когато се обсъждат законопроектът за единния план и законопроектът за държавния бюджет за следващата година. Това е обяснимо — младите хора имат изострено обществено чувство. За нас е ясно, че двата основни документа ще определят как ще работим и как ще живеем през последната, решаваща година на осмата петилетка.

Напоследък настъпиха важни вътрешни и международни събития, които наложиха преоценка на някои досегашни виждания по главни насоки на нашето развитие като социалистическа държава. Тези въпроси бяха задълбочено разгледани на Националната партийна конференция, на Московското съвещание на страните — членки на Съвета за икономическа взаимопомощ.

Твърде важно значение имат и решенията на Ноемврийския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия за прилагане на нов подход и новаторско действие при съставяне на проектоплана за деветата петилетка. На принципно нова основа се поставя превръщането на единния план за социално-икономическото развитие в стратегически документ за научно-техническа обосновка и реализация на целите и задачите за развитието на страната в икономическата и социалната сфера. По този начин се създават условия за комплексно решаване на намерените проблеми, разкрити и обосновани от другаря Тодор Живков в неговото следконгресно творчество.

Имам честта да бъда народен представител от Софийски окръг, от Костенецката и Долнобанската селищна система — район със забележителни революционни и трудови традиции. От разработването на държавните планове в окръга и района се вижда голямата амбиция на трудовите колективи 1985 г. да се превърне във върхова предконгресна година, вижда се решимостта на работническата класа, на трудовите селяни, на интелигенцията и младежта да се достигнат разчетите за осмата петилетка, както са утвърде-

ни от Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия.

Планът на Софийски окръг за следващата година е напрегнат, с високи ръстове в икономическото и социалното развитие. На основата на достиженията на научно-техническия прогрес ще се постигне висок растеж в качеството на продукцията и основните икономически показатели. Съвкупната печалба ще нарасне с 22,7 на сто, чистата продукция — със 7,3 на сто изцяло за сметка на обществената производителност на труда. В окръга ще се реализират 382 млн. лв. капитални вложения и ще се въведат в действие над 554 млн. лв. основни фондове.

Като изразявам пълно одобрение и подкрепа на законопроектите за единния план и за държавния бюджет, които са въплъщение на изискването за новаторското мислене, искам да заявя, че за нас, димитровските комсомолци, планът за 1985 г., който ще утвърди Народното събрание, е преди всичко поле за многостранна изява и високоефективна трудова реализация на младия човек, защото с него се създават условия и предпоставки за по-пълно и комплексно задоволяване на непрекъснато нарастващите материални и духовни потребности на нашия народ. Той е и отговорност, защото добре разбираме, че успешното изграждане на развитото социалистическо общество зависи до голяма степен от високото качество на труда, от дръзновението и творчеството на всеки един от нас.

В решаването на социално-икономическите задачи за следващата година ние ще участвуваме активно, обградени с грижи и доверие от партията и народа, заредени с енергия и оптимизъм, с гореща амбиция за творчески дела в труда и учението.

Нов вдъхновяващ импулс в нашата работа ни дава мъдрото слово на другаря Тодор Живков пред участниците в Републиканската среща и на първенците от Петия преглед на движението „На класата — достойни синове“, който с присъщото си откривателско прозрение и бащинска загриженост към младостта на България ни посочи нови мобилизиращи цели.

Основният извод, който може да се направи, след като изслушахме докладите на председателя на Държавния комитет за планиране и на министъра на финансите, е, че и напред главното направление на комсомолската дейност трябва да бъде приобщаването на младежта към стратегическите направления на научно-техническата революция; утвърждаването ни като реален, пръв помощник на Българската комунистическа партия в борбата за научно-технически прогрес, като важен фактор в борбата за високо качество.

Днес Димитровският комунистически младежки съюз разгръща общомладежката комплексна инициатива „Научно-техническият прогрес и челният опит — територия на младежкото дръзновение“.

Няма наш периметър, където нейното стимулиращо действие да не прониква — в ученето и труда, в овладяването на професия, в техническото и научното творчество.

Опорните стълбове на всемладежката инициатива са поетите четири национални програми за шефство на Димитровския комсомол над микроелектрониката, над роботиката и роботизацията, над биотехнологиите и над обучението на младежта за работа с електронноизчислителната техника и програмното осигуряване.

Но същевременно задачите, поставени на Ноемврийския пленум, високите изисквания на плана, който предстои да приемем, налагат незабавно да обновим нашите програми. Отчетливо да видим конкретния си принос в проектирането, изграждането и внедряването на гъвкави автоматизирани производствени системи, автоматизираните технологични линии, автоматизираните и роботизирани модули, лазерната техника и други.

Дългосрочна стратегия за реалния принос на младото поколение в изграждането на зрялото социалистическо общество е решението на Политбюро на Централния комитет на Българската комунистическа партия за осигуряване на комплексни условия за обучение и работа на младежта с електронноизчислителна техника. Това е документ, който отново потвърждава доверието и грижата на партията към младото поколение, към неговите стремежи и пътища за професионално и творческо развитие. Обучението за работа с електронноизчислителна техника, приложенето ѝ в практиката е съвременна революционна задача на младежта, която ни завладява с възможността да усвоим върхови постижения на научно-техническия прогрес. Приели тази задача като повеля на времето, комсомолските дружества и организации вече постигат конкретни резултати.

Практиката ни подсказва, че за да се ускори внедряването на младежките научно-технически постижения в производството, е необходима и специфична младежка форма. Преди няколко месеца съвместно с Държавния комитет за научно-технически прогрес и Българската народна банка се създаде инженерно-внедрителско стопанско дружество „Авангард“ като нов тип внедрителска организация на стопанска сметка и самоиздръжка.

Сериозно се готвим и за първото световно изложение на младите изобретатели, което ще се проведе в нашата страна през 1985 г. под почетния патронаж на другаря Тодор Жив-

ков и в сътрудничество със Световната организация за интелектуална собственост.

Стремим се да постигнем цялостно преориентиране на движението за техническо и научно творчество на младежта по посока на стратегическите направления на научно-техническия прогрес, към новите технологии. Открихме националния младежки клуб „Компютър“, който започна подготовката на ръководители на такива клубове за цялата страна. В Софийски окръг вече работят пет комсомолски клуба „Компютър“ в центровете на селищните системи. Тяхното магнетично въздействие привлича все повече младежи, запалени от перспективата да овладеят скритата мощ на „умните“ машини.

Град Правец се превърна в естествен център на дейността ни в „електронното“ направление. Комсомолската организация в Приборостроителния завод в града създаде компютърна база в единното средно политехническо училище „Васил Левски“, предостави база и млади специалисти, които участвуват в обучението на ученици. Клубовете за техническо и научно творчество на младежта разработиха детски електронни играчки, първата серия от които подарихме на детските градини.

Това са нашите първи стъпки, които, убедени сме, че както и досега ще бъдат подкрепени от партийните комитети и народните съвети, от компетентните министерства и други централни ведомства, от стопанските дейци.

Другарки и другари! Проектите за единния план и държавния бюджет създават всички необходими условия за по-нататъшно развитие на младежките дейности. Осигурените чрез плана над 110 000 места за постъпване на работа на завършващи млади специалисти и квалифицирани работници поставят пред комсомолските дружества задачата възпитателната ни работа да бъде такава, че всеки млад човек да работи по изучаваната от него професия и специалност. Известно е, че не са малко случаите, когато младежи не постъпват на работа по професията, за която са се учили, по разряда, който са получили. Чрез Постановление № 41 на Министерския съвет тази година се създават предпоставки за комплексното решаване на тези въпроси по цялата верига — прогнозиране, планиране и настаняване на работни места според придобитата професия и специалност. Главното е да създадем всички организационно-политически предпоставки цялостно и докрай да се въведе договорната система — от младия човек, училището и трудовия колектив до народните съвети и министерствата — за осигуряване оптималния баланс в планирането и подготовката на кадрите, съобразен с обективните потребности, за гарантиране профе-

сионалното и социалното израстване на всеки млад човек на подходящо работно място.

Пълноценната реализация на младите хора минава през овладяване на професията, която трябва да е на съвременно равнище. Нужно е да вградим такова съдържание в качеството на придобитата професия, което да съответствува на големия замисъл на другаря Тодор Живков, съдържащ се в словото му пред участниците в републиканската среща в Плевен на 17 ноември.

Новото единно средно политехническо училище трябва да подготвя средношколците за нови професии, нужни на научно-техническия прогрес. Опитът от първата година на втората и третата степен на новото училище в нашия окръг показва, че четирите седмици работа в предприятията съвсем не са достатъчни да се овладее професионалното майсторство на оператор в производството на полупроводниковите елементи или оператор на химико-технологични процеси и други. Но дори и в това кратко време се допускат слабости. Стажът, практиката не може да се организира как да е, да се обучават младежите върху износена техника, да изпълняват странични задачи. В тези случаи те не овладяват професия, а гледат отстрани, учат се не как трябва да работят, а как може да им върви стажът и без да работят.

Пълноценното използване на младежки трудов потенциал е свързано и с решаването на проблема за квалификацията на младите работници. Известно е, че това е остър проблем и че трябва да се издигне заинтересуваността на стопанските ръководители и на младите хора за повишаване на квалификацията. Досегашните мерки обаче не дават очакваните резултати. Следователно и тук е необходимо да се приложи новаторски подход, да променим представите си за съдържанието и формите на квалификацията. Дали това, което влагаме в разбирането си за разряд, за длъжностни и квалификационни характеристики, съответствува на изискването на времето за високо качество на труда, на потребността от гъвкава преквалификация, а дори и за неколкостепенна смяна на професията от съвместяването на две и повече професии. Необходимо е да се промени системата за получаване на разряди, тарифните таблици и длъжностните характеристики.

Другарки и другари народни представители! Това са част от мислите, които поражда у нас, младите, обсъждането на законопроектите за плана и бюджета на нашата страна. Няма съмнение, че българската младеж ще вникне в смисъла им и както досега с качествен и ефективен труд ще докаже зрелостта си. Но партията ни учи трезво да оценяваме променящата се действителност и ние виждаме, че не всички млади хора имат зряло отношение към труда.

Не става дума само за единиците, които пилеят младостта си в безделие — ако нашето възпитателно въздействие не стига, законът е достатъчно силен, за да намали броя им. Става дума за онези, които не могат да се ориентират в сложната съвременна обстановка, поддават се на нездравни внушения от Запад, тълкуват неправилно вътрешни наши слабости. Тези младежи не са много, но са достатъчно, за да изострят нашето класово чувство срещу проявите на консуматорско отношение към живота. Ние в никакъв случай не можем да се съгласим с тяхната потребителска „философия“.

Няколко социологични проучвания през последните години твърдят, че в ценностната система на младите хора трудът заема висока позиция. Нямаме основание да не вярваме, още повече че и самите ние ежедневно се убеждаваме в отговорното отношение на младите хора към труда. Но това не бива да отклонява погледа ни от онези, за които работата е неприятно бреме, безсмислено усилие. Към носителите на това отрицателно явление трябва да бъдем внимателни, не само да не се примиряваме с егоистичната им позиция, но и да съумеем да ги привлечем с интересни професионални задачи, с увлекателни занимания в свободното време. Ние, като младежки съюз, имаме достатъчно възможности да приобщим тези хора в борбата ни за овладяване на челните постижения на научно-техническия прогрес, да ги убедим, че в утвърждаване на новото е смисълът на човешкото съществуване.

Другари! Още един път искам да изтъкна, че единният план за нас, димитровските комсомолци, е отговорност. Отговорност пред нашите майки и бащи, пред нашите деди — тези, които се бориха и вградиха себе си в революцията. Отговорност пред бъдещето.

Ние сме горди, че имаме историческия шанс да живеем и се трудим в априлска България редом с великия Съветски съюз, в такова динамично и творческо, но и сложно време, когато главният плацдарм на класовата борба е сферата на икономиката и научно-техническия прогрес, качеството на труда. Горди сме, че имаме примера на нашата партия, примера на другаря Тодор Живков, че сме съвременници и активно участвуваме в днешната, също революционна борба на партията на българските комунисти.

Искам да изразя убеждението, че българската младеж чрез високоорганизиран и творчески труд ще участва в борбата за предсрочно изпълнение на плана за социално-икономическото развитие на страната през 1985 г.

Благодаря за вниманието. (Ръкопляскания)

Председателствуващ Атанас Димитров: Другарки и другари народни представители, смятам, че няма да има възражения с това да приключим първото заседание на Народното събрание.

Следващото заседание ще се проведе утре от 10,00 часа.

Преди да закрия заседанието, искам да направя две съобщения.

Първото съобщение е от Централния комитет на Българската комунистическа партия: утре в 9,00 часа в зала „Запад“ в Народното събрание да се явят първите секретари на окръжните комитети на партията и председателите на окръжните народни съвети, с които ще се проведе кратко съвещание.

Второ, утре в 9,00 часа членовете на Законодателната комисия да се явят в зала „Изток“ на Народното събрание за заседание.

Закривам заседанието.

(Закрито в 19,00 ч.)

Председател: **Станко Тодоров**
Зам.-председател: **Атанас Димитров**